

บทที่ ๓

พิธีอุปนัย

พิธีอุปนัย เป็นพิธีที่กระทำกันมานานแล้ว ในคัมภีร์ฤคเวทอันถือว่าเป็น
วรรณคดีสันสกฤตฉบับแรกของชาวอินเดีย มีข้อความบางประการที่มีลักษณะคล้ายคลึง
กับข้อความในพิธีอุปนัย ซึ่งปรากฏในคัมภีร์คฤห्यสูตร^๑ อันเป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยพิธีกรรม
ประจำบ้านของชาวอารยันอินเดีย อันสืบมาจากพิธีกรรมในสมัยพระเวท ข้อความคัง-
กลาวนั้นคือ "เด็กหนุ่มผู้แต่งกายดีแล้ว มาแล้ว ณ ที่นี้ เมื่อเขาเกิด เขาเป็นผู้ที่มี
ความคิดเป็นเลิศ เป็นนักปราชญ์ผู้ฉลาด เต็มไปด้วยความคิดในฝ่ายหญิง เป็นผู้อุทิศใจให้
แก่เทพเจ้าทั้งหลาย นำเขามาเกิด"^๒

นอกจากนี้ยังมีคำว่า "พรหมจารี" ปรากฏในบทสวดฤคเวทว่า "พรหมจารี
ประพฤติกุณพันอยู่ในหน้าที่ กายของเขาเป็นส่วนหนึ่งของเทพเจ้าทั้งหลาย"^๓

^๑ Pār. GS. II. 2.9 และอุทฺหนา

Āsv. GS.

^๒ RV. III. 8.4.

Yuvā suvāsāḥ pārivīt āgātsa u 'sreyānbhavati jāyamānaḥ /
Taṁ dhīrāsāḥ kavaya unayanti svādhyo imanasā devayamtaḥ /

^๓ RV. X. 109.5.

brahmacāri carati veviṣad viṣaḥ sa devānām bhavatyekam-
gam //

ในคัมภีร์อถรรพเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ประพันธ์ขึ้นหลังคัมภีร์ฤคเวท มีข้อความ
ใน XI. 5 กล่าวถึงเรื่องราวของพรหมจารีอยู่มากมาย และมีหลายประการปรากฏ
เป็นพิธีกรรมในสมัยต่อมา เช่นในข้อความที่ว่า

"อาจารย์รับเขาเข้ามาเป็นศิษย์ ทำให้เขาเป็นพรหมจารี ในครรรค์และ
บำรุงรักษาเขาในครรรค์ของอาจารย์เป็นเวลาสามคืน เมื่อเขาเกิดมา เทพเจ้าทั้งหลาย
มาประชุมกัน พบเขา"^๑

ข้อความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นเค้าของพิธีอุปนัยน์ ถ้าดูข้อความภาษาสันสกฤต
ในเชิงอรรถก็จะพบคำว่า "อุปนย และ พรหมจารี" และนอกจากนี้ยังมีเค้าให้เห็นว่า
อาจารย์เป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตใหม่ คือ ชีวิตพรหมจารีแก่เด็กผู้ที่อาจารย์รับมาเป็นศิษย์อีก
ด้วย ส่วนข้อความที่กล่าวว่า "อาจารย์บำรุงรักษาเขาในครรรค์เป็นเวลาสามคืน" นั้น
น่าจะได้แก่พิธีที่อาจารย์ดูแลให้ศิษย์รักษาพรตเป็นเวลาสามวัน^๒ ซึ่งเป็นพิธีกรรมพิธีหนึ่ง
ในพิธีอุปนัยน์ที่ปรากฏในวรรณคดีสูตรต่าง ๆ อันเป็นวรรณคดีสมัยหลัง นอกจากนี้ยังมี
ข้อความที่กล่าวถึงพรหมจารี บวงสรวงสิ่งต่าง ๆ ด้วยพื้น พรหมจารีนั่งหมกด้วยหนัง
กวางดำ (การษณ) และกล่าวถึงสายคาดเอว (เมขลา) เป็นต้น อันเป็นลักษณะ
ของพรหมจารี ที่ปรากฏในพิธีอุปนัยน์สมัยสูตร ดังข้อความที่ว่า

^๑ AV. XI. 5.3.

Ācāryaḥ upanayamāno brahmacāriṇaṃ kṛinute garbhe antah /
tam rātrīs tisraḥ udare bibharti tam jātam draṣṭum
abhisamyanti devāḥ //

^๒ ดูพิธีบำเพ็ญพรต หน้า ๗๖.

"พรหมจารีบวงสรวงโลกด้วยพื้น ๖ ค่ายสายคาดเอว ๖ ค่ายความเหน้อยยาก
๖ ค่ายตะบะ พื้นท่อนแรกบวงสรวงโลก ท่อนที่ ๒ บวงสรวงท้องฟ้า และเขาสั่งเวทย์พื้น
บวงสรวงอากาศด้วย"^๑

"พรหมจารีนำพื้นมาจุดไฟ เขาไขหนึ่งกวางกำเป็นเครื่องนุ่งห่ม เขาได้
๖ ถวายตัวของเขาแล้วแก่เทพเจ้า เขาไว้เครายาว ตลอดเวลากลางวันเขาจะโคจร
๖ จากภาคตะวันออกถึงภาคเหนือของมหาสมุทร เขาย่อโลกเขามารวมกันแล้วเขาก็แผ่
๖ โลกนั้นออกไปอีก"^๒

ในคัมภีร์พราหมณะ มีข้อความกล่าวถึงเรื่องราวของพรหมจารีอย่างเด่นชัด
๖ ขึ้น อันเป็นพิธีกรรมในพิธีอุปนัยนี้สืบต่อมาในสมัยสูตร ข้อความนั้นได้บรรยายถึงผู้
๖ ต้องการศึกษาพระเวทเขามหาอาจารย์และกล่าวขอเป็นพรหมจารี อาจารย์ถามชื่อ
๖ ของเขาผู้นั้น แล้วรับเขาไว้เป็นศิษย์ หลังจากนั้นอาจารย์จับมือศิษย์พร้อมทั้งกล่าวให้พร
๖ และฝากฝัง เขาให้อยู่ในความคุ้มครองของเทพเจ้าทั้งหลายและสิ่งที่มีชีวิต ต่อมาพรหม-
๖ จารีเรียนมนตร์คายตรีจากอาจารย์ของเขา จากนั้นเขาจะบ่าใหญ่ตนเป็นผู้สงบเสงี่ยม
๖ ขมใจตนเป็นเวลา ๓ วัน และตลอดระยะเวลาการเป็นพรหมจารี เขาจะไม่ข้องเกี่ยวใน

^๑AV. XI. 5.4.

Iyam samit prithivī dyaur dvitīyā utāntariksam samidhā
prnāti /
brahmacārī samidhā mekhalayā śramena lokam tapasā
piparti //

^๒AV. XI. 5.6.

Brahmacārī eti samidhā samiddhah kārṣṇam dīksito
dirghaśmaśruh /
sa sadyah eti pūrvasmād uttaram samudram lokam
samgrbhya muhur acārikrat //

ทางเพศกับหญิงใดเลย^๑

นอกจากนี้ในคัมภีร์อุปนิษัต มีข้อความกล่าวถึง เศวตเกตุ (เศวตเกตุ) บุตรชายของ อรุณี (อรุณี) เรียนพระเวทจากพ่อของเขา^๒ และกล่าวถึงบุคคลทั้งหลายที่เข้ามาหาอาจารย์ผู้รู้พระเวท กล่าวขอเป็นศิษย์เพื่อเรียนพระเวทจากอาจารย์โดยไม่ต้องทำพิธีอื่นใด^๓

ตามหลักฐานดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า ในสมัยพระเวทตอนต้น คือประมาณ ๑,๒๐๐ ปี ถึง ๑,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกักราช (ประมาณ ๖๕๐ ปี ถึงประมาณ ๕๐๐ ปี ก่อนพุทธศักราช) นั้น ความคิดในเรื่องที่จะต้องมีอาจารย์และผู้เรียนน่าจะเกิดขึ้นแล้ว แต่พิธีกรรมในการฝากตัวเขาเป็นศิษย์หรืออาจารย์รับเด็กเข้ามาเป็นศิษย์ น่าจะยังไม่แน่นอน คงได้แต่เห็นเห็นความสำคัญของชีวิตการเป็นพรหมจารี หน้าที่ของพรหมจารี

^๑Sat. Br. I. 2.1 - 8.

^๒Ch. Up. V. 3.1.

^๓svetaketuhhāruneṣyaḥ pañcālānām samitimeyāya taṃ ha pravāhanojaibaliruvāca kumārānu tvāṣiṣatpitetyanu hi bhagava iti //

Br. Up. VI. 2.1.

^๓Ch. Up. V. 11.7.

Tānhovāca prātarvah prativaktāsmīti te ha samitpānyah pūrvahne praticakramire tānhānupanīyaivaitaduvāca //

M. Up. 1.2.12.

ตลอดจนเน้นให้เห็นความสำคัญของอาจารย์ว่า เป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตใหม่แก่ศิษย์ ต่อมา ประมาณ ๔๐๐ ปี ถึง ๕๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช (ประมาณ ๒๕๐ ปี ถึงประมาณ ๕๐ ปี ก่อนพุทธศักราช) พิธีอุปนัยจึงปรากฏเป็นพิธีกรรมมากขึ้น จะเห็นได้จากข้อความในคัมภีร์พราหมณะ และอุปนิษัต ถึงกล่าวแล้วข้างต้น พิธีอุปนัยในชั้นแรกคงจะมีพิธีกรรมอย่างง่าย ๆ ผู้ขอฝากตัวเป็นศิษย์ (ถือพินอยู่ในมือสำหรับใช้ในการบวงสรวงบูชาเทพเจ้า) มาหาอาจารย์ผู้สอนพระเวท เมื่อมาถึงก็กล่าวขอฝากตัวเป็นศิษย์ ขอเรียนพระเวทจากอาจารย์ อาจารย์ก็กล่าวรับเขาไว้เป็นศิษย์ ซึ่งเป็นพิธีการที่เรียบง่าย ไม่ยุ่งยากแต่ประการใดเลย สำหรับพิธีกรรมอันซับซ้อนของพิธีอุปนัยนั้น น่าจะมีขึ้นในสมัยต่อมา และคงได้วิวัฒนาการสืบทอดมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งลงรูปสมบูรณ์ กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในสมัยสุคร คือประมาณ ๕๐๐ ปี ถึง ๒๐๐ ปี ก่อนคริสตศักราช (ประมาณ ๕๐ ปี ก่อนพุทธศักราชถึงพุทธศักราช ๓๐๐) ปรากฏพิธีอุปนัยในคัมภีร์คฤห्यสูตรต่าง ๆ อย่างชัดเจน^๑

^๑เป็นที่น่าสังเกตประการหนึ่งว่า พิธีอุปนัยของชาวฮินดู มีลักษณะคล้ายกับพิธีในศาสนา Zoroastrianism ของพวกปาร์سی ซึ่งปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยอินโด-อิหร่าน จนถึงปัจจุบัน

ชาวปาร์سی คือ พวกที่อยู่ทางภาคตะวันตกของประเทศอินเดีย เช่น แคว้นปัญจาบ เป็นผู้มีเชื้อสายมาแต่ชาวอิหร่านโบราณ ผู้นับถือศาสนา Zoroastrianism.

A.L. Bashem, The Wonder that was India. (Calcutta : Rupa & Co., 1971), p. 138.

P.V. Kane, History of Dharmaśāstra. 2 : 1 2d ed. (Poona : Bhandarkar Oriental Research Institute, 1974), p. 268.

เนื่องจากคัมภีร์สูตร เป็นคัมภีร์ที่ยืนยันพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างสมบูรณ์ ฉะนั้น พิธีอุปนัยที่จะกล่าวในบทนี้ จะกล่าวรายละเอียดเฉพาะพิธีกรรมที่มีปรากฏใน คัมภีร์สูตรต่าง ๆ เท่านั้น โดยยึดคัมภีร์คฤห्यสูตรเป็นหลัก

พิธีอุปนัยของบุคคลปกคิทธิรวมคา

พิธีอุปนัยของบุคคลปกคิทธิรวมคาที่ปรากฏในคัมภีร์คฤห्यสูตรต่าง ๆ นั้น มีพิธีกรรมตามลำดับดังนี้

เมื่อถึงกำหนดวันที่จะกระทำพิธีอุปนัย ในตอนเช้าจะมีการเลี้ยงอาหาร พราหมณ์ทั้งหลาย^๑ กับเด็กผู้ชายพิธีพรอมกัน แล้วขอดูกษ์พิธีจากพราหมณ์ สำหรับเด็ก ผู้ที่จะเข้าพิธีอุปนัยนั้น หลังจากรับประทานอาหารแล้ว ต้องโกนผมให้เกลี้ยงศีรษะ อายบน้ำชำระกายให้บริสุทธิ์สะอาด นุ่งหม้อใหม่ที่ยังไม่ได้ซัก ประคัมตักแครงร่างกาย ให้สวยงามควยเครื่องประดับต่าง ๆ^๒

พอไคฤกษ์พราหมณ์จะสวมสายยัชโญปวีต (ยัชโญปวีต)^๓ ให้แก่เด็กผู้ชายพิธี แล้วจึงเข้าสู่พิธีอุปนัย บางคัมภีร์กำหนดว่า ในช่วงเวลาที่ผู้เข้าพิธีเปลี่ยนเครื่อง

^๑คือพราหมณ์ทั้งหลายที่นิมนต์มาในพิธี.

^๒Sān. GS. I. 1.26, 27.

Āsv. GS. I. 19.10.

Āp. GS. 4:10:5 - 8.

Hir. GS. I. 1.1.6 - 8.

Pār. GS. II. 2.5.

Go. GS. II. 10.7

^๓ดูเรื่องสายยัชโญปวีต บทที่ ๒ หน้า ๓๔.

แต่งกายอย่างปกติธรรมดา เป็นเครื่องแต่งกายสำหรับพรหมจารี ในขณะที่กระทำพิธี
อุปัชฌาย์นั้น อาจารย์ผู้กระทำพิธี^๑ เป็นผู้สวมสายศักดิ์สิทธิ์ให้แก่เขาและสาวกมนตรีว่า

"สายศักดิ์สิทธิ์คือเจ้า

เราสวมสายศักดิ์สิทธิ์ให้แก่เจ้า"^๒

แต่อย่างไรก็ตาม คฤห्यสูตรส่วนมากไม่กล่าวถึงสายยัชโญปวีตในทางเกี่ยว-
ข้องกับพิธีอุปัชฌาย์แต่อย่างใดเลย^๓ กล่าวหาว่า ในคัมภีร์ฤคเวทไม่ปรากฏว่ามีมนตรี
สำหรับใช้สวดในการสวมสายยัชโญปวีต ทั้งที่การสวมสายศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นสาระสำคัญของ
พิธีอุปัชฌาย์ในปัจจุบัน^๔

พิธีอุปัชฌาย์จะกระทำต่อหน้าไฟพิธี ซึ่งเขาจะก่ขึ้นในพื้นที่คอนไปทางทิศ
ตะวันออกของบ้านหรือทางทิศเหนือ หรือทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือก็ได้ ไฟที่นำมา

๑ อาจารย์ผู้จะสอนพระเวทให้แก่เด็กผู้ใด ก็จะเป็นผู้กระทำพิธีอุปัชฌาย์ให้แก่
เด็กผู้นั้น.

^๒ Śān. GS. II. 2.3.

Hir. GS. I. 1.1.22.

Āp. Dh. 1.5.15.1.

^๓ Ram Gopal, India of Vedic Kalpasutras. (Delhi :
National Publishing House, 1959), p. 296.

P.V. Kane, History of Dharmesāstra. II. 1.291.

^๔ Ibid. p. 291.

จุดขึ้นที่กองฟืนนี้จะนำมาพร้อมกับทองมนตรีควาย ที่รอบกองไฟมีพญาทรภะ (ทรภ) ลากงูไว้ โดยให้ปลายใบชี้ไปทางทิศตะวันออก หรือสำหรับพญาที่อยู่ในทางทิศตะวันตก และตะวันออกของกองไฟ อาจจะหันปลายใบไปทางทิศเหนือก็ได้ ส่วนทางทิศเหนือของกองไฟจะมีพญาที่เป็นใบ ๆ วางอยู่ข้างใต้สุด ให้ปลายใบหันไปทางทิศเหนือ แต่ทางทิศใต้ของกองไฟจะมีพญาที่เป็นใบ ๆ อยู่ข้างบนสุด โดยหันปลายใบไปทางทิศตะวันออก พญาที่ปูไว้ทางทิศใต้ของกองไฟนี้จักไว้เฉพาะเป็นที่นั่งของพราหมณ์ทั้งหลายที่นิมนต์มาในพิธีเท่านั้น

เรื่องสถานที่ของกองไฟพิธีนี้ บางคัมภีร์กำหนดให้อยู่ทางทิศตะวันออกของบ้าน ซึ่งพื้นดินบริเวณนั้นจะทาดด้วยมูลวัว^{๒,๓}

^๑Sān. GS. 1.8.1 - 6.

Hir. GS. I. 1.1.9, 11 - 12, 15 - 16.

^๒Go. GS. II. 10.15.

^๓ชาวอินเดียมีความเชื่อว่าสิ่งของที่ไต่จากวัว คือนมสด นมเปรี้ยว เนย มูลและน้ำมูล ๕ ประการนี้เป็นของมีค่า โดยเฉพาะถ่าน้ำของ ๕ ประการนี้มาผสมกันเข้า สิ่งที่มีผสมกันแล้วนี้จะกลายเป็นของศักดิ์สิทธิ์ขึ้นทันที ซึ่งเรียกว่า ปญฺจควะ (ปญฺจคว) ไซ้ไต่ในพิธีต่าง ๆ หลายอย่างหลายประการ

วิสุทฺถ์ บุษยกุล, วิสุทฺถ์นิพนธ์. (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเคียนสโตร์, ๒๕๒๐), หน้า ๒๐๘ - ๒๑๐.

Sir Monier Monier Williams, A Sanskrit - English Dictionary. p. 575.

ขณะที่พิธี อาจารย์และเด็กผู้ชายพิธีจะนั่งทางทิศตะวันตกของกองไฟ โดยอาจารย์หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ส่วนเด็กผู้ชายพิธีนั่งชิดอาจารย์ทางด้านขวา และหันหน้ามาหาอาจารย์ เมื่อเด็กผู้ชายพิธีจับนำแล้ว พิธีก็จะเริ่มโดยอาจารย์พรมน้ำรอบกองไฟ การพรมน้ำรอบกองไฟนี้มีวิธีการพรมโดยแบ่งพรมเป็นส่วน ๆ ตามลำดับ คือ เริ่มทางคันไถของกองไฟ อาจารย์จะพรมน้ำจากทิศตะวันตกไปสู่ทางทิศตะวันออก พร้อมกับสวดมนตร์ว่า "อหิติ (อหิติ) ให้ความยินยอมแก่เจ้า" ต่อมาทางคันตะวันตกของกองไฟ อาจารย์จะพรมน้ำจากทิศใต้ไปสู่ทิศเหนือ และท่องมนตร์ว่า "อนุมติ (อนุมติ) ให้ความยินยอมแก่เจ้า" ส่วนทางคันเหนือของกองไฟ อาจารย์พรมน้ำจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก พร้อมกับท่องมนตร์อีกว่า "สรวิติ (สรวิติ) ให้ความยินยอมแก่เจ้า" ต่อมาพรมน้ำรอบกองไฟอีกครั้งหนึ่ง โดยเวียนขวา พร้อมกับสวดมนตร์ว่า

"เทพสวิตถุ (สวิตถุ) ให้อลังการแก่เจ้าแล้ว"

ต่อมาอาจารย์เจิมไม้ควยเนยใส (อาชย) แล้วนำไม้สั้นใส่ลงในกองไฟสังเวทเพเจ้า พร้อมกับสวดมนตร์อวยพรขอให้คนมีความรุ่งเรืองในชีวิต ประจุความโชติช่วงของไฟที่ลุกไหม้ไม้สั้น^๑

ต่อนั้นเป็นพิธีสังเวทเนยใสลงในกองไฟแก่เทพเจ้าทั้งหลาย พิธีนี้มีรายละเอียดอยู่ในคัมภีร์ทริณยเกศิน^๒ คุฤหยสูตรว่า อาจารย์แบ่งเนยใสออกเป็นสองส่วน แล้วบรรจุลงในทัพพีไม้ (ทรวี) สองคัน นำทัพพีไม้ที่บรรจุเนยใสไว้แล้วนี้เพียงหนึ่งคัน

^๑ Ap. GS. 4.10.9.

Hir. GS. I. 1.2.6 - 11.

ไปวางทางทิศเหนือของกองไฟตรงมุมต่อของหลักที่ปักเตรียมไว้แล้วรอบกองไฟ^๑ อาจารย์ผู้กระทำพิธีทำใจให้ระลึกถึงเทพประชาปติ (ประชาปติ) และพระม누ว่า "เนยใสนี้ถวายเทพประชาปติ เนยใสนี้ถวายพระมनु สวาहा" แล้วรินเนยใสจากหม้อที่เตรียมไว้ลงถวายในกองไฟไปเรื่อย ๆ โดยไม่ขาดสายนานครู่ใหญ่ ต่อมาอาจารย์ก็นำทัพพีไม้ที่บรรจุเนยใสไว้แล้วอีกคันหนึ่ง ไปวางไว้ทางทิศใต้ของกองไฟตรงมุมต่อของหลักที่เตรียมไว้แล้วนั้น อาจารย์หันหน้าตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แล้วสวดมนตร์สั่งเวยเนยใสแก่พระอินทร์ว่า "เนยใสนี้ถวายพระอินทร (อินทร) สวาहा" พร้อมกันนั้นก็รินเนยใสในหม้อลงในกองไฟอีกโดยไม่ขาดสาย เช่นครั้งก่อนนานอีกชั่วครู่ใหญ่ ต่อมาอาจารย์รินเนยใสในทัพพีไม้ทั้งสองที่นำมาวางไว้ที่หลักแล้วนั้นลงในกองไฟ สั่งเวยแก่พระอัคนีและโสมเทพ โดยรินเนยใสในทัพพีที่ ๑ ลงในกองไฟแล้ว กล่าวว่ "ถวายพระอัคนี สวาहा" ต่อมารินเนยใสในทัพพีที่สองลงในกองไฟพร้อมกับกล่าวว่า "ถวายโสมเทพ สวาहा"^๒ เนยใสที่ใช้เฉพาะสั่งเวยพระอัคนีและโสมเทพนี้เรียกว่า อาชยภาค^๓

^๑หลักที่ปักไว้รอบกองไฟนั้นมี ๓ หลัก เป็นหลักที่มีลักษณะแบน วิธีการปักเริ่มปักหลักกลางก่อนทางทิศตะวันตกของกองไฟหันคานกว้างไปทางทิศตะวันออก หลักต่อมาปักทางทิศใต้ของกองไฟชิดกับหลักแรกที่เป็นหลักกลาง หันคานกว้างไปทางทิศเหนือหลักสุดท้ายปักไว้ทางทิศเหนือของกองไฟให้ชิดกับหลักกลางแล้วหันคานกว้างไปทางทิศใต้

Hir. GS. I. 1.2.1 - 4.

^๒Hir. GS. I. 1.2.13 - 18.

^๓Sir Monier Monier William, A Sanskrit - English Dictionary. p. 133.

เมื่อถวายเนยใสแก่เทพเจ้าทั้งหลายแล้ว อาจารย์ให้เด็กผู้ชายพีธีขึ้นขึ้น
และยกเท้าขวาวางลงเหยียบบนก้อนหินที่เตรียมไว้ทางทิศเหนือของกองไฟ อาจารย์
สวดมนตร์อันมีลักษณะเป็นการไหวพรวา

"เจ้าจงมีความมั่นคงเหมือนก้อนหินที่เจ้าเหยียบนี้

ความพินาศต่าง ๆ ยากที่จะบังเกิดแก่เจ้า เจ้าจงมีชัยชนะแก่ศัตรูเกิด"^{๑,๒}

พีธีดังกล่าวนี้เรียกว่า พีธีอศมาโรหะ (อศมาโรห) หรือพีธีขึ้นก้อนหิน พีธีนี้
แสดงให้เห็นว่าชาวอินเดียโบราณ แม้จะมีความเชื่อถือในเทพเจ้าและพิธีการต่าง ๆ
ก็ตาม แต่ก็เต็มไปด้วยเหตุผลและฉลาดในการปลุกฝังนิสัยที่ดีให้เกิดแก่เด็ก โดยการ
เปรียบเทียบกับสิ่งที่ใกล้ตัวและมองเห็นใกล้

Ap. GS. 4.10.9.

Hir. GS. 1.1.4.1.

M. GS. I. 2.3.12 และ Bau. GS. II. 5.5.10 อ้างถึงใน

P.V. Kane, History of Dharmasāstra. II. 1.285.

^๒พีธีขึ้นก้อนหินมีกระทำกันในพิธีแต่งงานของชาวอารยันอินเดีย ในสมัยพระเวท
ด้วย โดยให้เจ้าสาวขึ้นเหยียบบนก้อนหิน ขณะเหยียบก็มีการท่องมนตร์ว่า "เราจัดหา
ก้อนหินอันดีและมั่นคงมาให้เจาบนพื้นปดพินี้ เพื่อเจ้าจะได้รับหอคณสมบัติไว้ เจ้าจง
ยืนบนก้อนหินนั้น เพื่อเจ้าจะได้เต็มไปด้วยความเข้มแข็ง ขอเทพสวิตดุจงให้เจ้ามีชีวิต
ยืนยาว"

A.V. 14.1.47.

ต่อจากพิธีอัสมาโรณะ เป็นพิธีสวมเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเฉพาะของ
พรหมจารี^๑ เริ่มโดยเด็กผู้ชายพิธีกล่าวกับอาจารย์ขอเป็นพรหมจารี ว่า

"ขามาที่นี่เพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติพรหมจรรย์ (พรหมจรรย์)
ข้าจะขอเป็นพรหมจารี (พรหมจารี)"^๒

กล่าวจบก็ถอดเสื้อผ้าชุดเดิมที่สวมตั้งแตควนเขาออก อาจารย์สวมเสื้อผ้า
ชุดใหม่ให้แก่เขา เสื้อผ้าชุดนี้เป็นเครื่องแบบเฉพาะพรหมจารีที่เตรียมไว้แล้ว ซึ่งเป็น
ของใหม่ยังไม่ไคซั๊ก อาจารย์สวมเสื้อผ้าให้เขาพร้อมกับสวภมนตร์ว่า "ในทำนอง
เดียวกันกับที่พระพฤษปะที (พฤษปะที) สวมเสื้อผ้าแห่งความเป็นอมตะให้แก่พระอินทร์
เราก็จอสวมเสื้อผ้านี้ให้แก่เจ้า เพื่อให้เจ้ามีอายุยืนยาวนาน อยู่ถึงวัยชร แข็งแรง
และมั่งคั่ง"^{๒,๓}

ต่อจากนั้นอาจารย์ก็คาคสายคาคเอา (เมขลา)^๔ ให้แก่เด็กผู้ชายพิธี
เมขลาหรือสายคาคเอนี้จะทำเป็นปมหนึ่งปมหรือสามปมหรือห้าปมก็ได้ การคาคสาย
คาคเอาจะต้องคาคสามรอบจากซ้ายไปขวาให้สายคาคเอาคลุมบริเวณสะดือพอดี และ
ให้ปมดังกล่าววางตนนั้นอยู่ที่บนเอาหางคานซ้ายมือ ขณะที่อาจารย์คาคสายคาคเอนั้น

^๑ดูเรื่องเครื่องแต่งกายและบริหารของพรหมจารี ในบทที่ ๒ หน้า ๒๕.

^๒Pār. GS. II. 2.6.

^๓Ibid. II. 2.7

Āp. GS. 4.10.10.

Hir. GS. 1.1.4.2 - 3, 6.

^๔ดูสายคาคเอา บทที่ ๒ หน้า ๒๗.

เด็กผู้ชายพิธีจะกล่าวขอให้สายคาคเอนนี้เป็นเทพธิดาผู้ดูแล ปองกันให้เขาพ้นจากสิ่งชั่วร้าย มีแต่ความสุข ดังนี้

"ณ บัดนี้สายคาคเอนอันเป็นมงคลสายนี้ ผู้เป็นเหมือนเทพธิดา ผู้เป็นพี่สาวแห่งขา ไคมาสูซาแล้วมาคุ้มครองขาให้พ้นจากคำพูดอันชั่วร้าย โดยที่ เป็นผู้บริสุทธิ์ สายคาคเอนนี้จะทำให้พี่น้องของขาเป็นผู้บริสุทธิ์ด้วย สายคาคเอนนี้เป็นสายคาคเอนที่ทรงพลังด้วยอำนาจแห่งการหายใจเข้าและหายใจออก"^๑ หรืออาจารย์อาจจะสวดมนตร์ว่า "เด็กหนุ่มผู้แต่งตัวอย่างดีมากแล้ว เขาอยู่กำลังเกิด เขาเป็นผู้รุ่งเรือง นักปราชญ์ ผู้มีปัญญา ผู้มีใจบุญ ผู้มีจิตใจรักดีเทพเจ้าทั้งหลาย ยอมสรรเสริญเด็กหนุ่มผู้นี้"^๒ หรืออาจารย์อาจจะกล่าวให้เขาอย่างเงิบ ๆ ไม่กล่าวคำใดเลยก็ได้^๒

พิธีนี้เปรียบเสมือนเป็นการเกิดใหม่อีกครั้งหนึ่งของผู้เข้าพิธี ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากถ้อยคำในมนตร์ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า "...เขาอยู่กำลังเกิด" การเกิดใหม่นี้เป็นการเกิดทางศาสนาอันมีสายคาคเอนเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งถือว่าเป็นสายศักดิ์สิทธิ์ที่พรหมจารีทุกคนต้องมี ชาวอินเดียนโบราณคงจะคิดเปรียบสายคาคเอนที่พันรอบเอวของพรหมจารีสามรอบนี้เป็นเสมือนสายสะดือที่พันรอบตัวเขา และหล่อเลี้ยงเขา ในขณะที่เกิดใหม่อีกครั้งที่ ๒ นี้ แทนสายสะดืออันแท้จริงที่พันรอบตัวเขาและหล่อเลี้ยงเขาขณะที่อยู่ในครรภ์มารดา ในการเกิดครั้งแรกอันเป็นการเกิดธรรมชาติของ

^๑San. GS. II. 2.1, 2.

Āp. GS. 4.10.11.

Hir. GS. 1.1.4.4.

Pār. GS. II. 2.8.

^๒Pār. GS. II. 2.9 - 10.

เขา จึงได้กำหนดให้คาคสายคาคเอาให้พอดีกุมสะคือ และมีพิธีแตะสะคือของเท็ก
ตามมาในภายหลัง^๑

พิธีคาคสายคาคเอาหรือพิธีการ เกิดครั้งที่สองนี้มีผลทำให้เขาพิธีโคเชื่อว่า
เป็นทวิชะ และได้รับอนุญาตให้กระทำพิธีทางศาสนาใดตลอดไป กังขอความที่ปรากฏ
ในคัมภีร์เพาชายน - ธรรมศาสตร์ว่า "เด็กชายก่อนที่จะเข้าพิธีอุปนัยนั้นต้องมีฐานะ
เท่ากับศูทร และจะไม่ได้รับอนุญาตให้กระทำพิธีทางศาสนาจนกว่าเขาจะได้รับพิธี
แต่งตั้งค้ายสายคาคเอาเสียก่อน"^๒

ลำดับพิธีคาคสายคาคเอาให้แก่เขาพิธีนั้น บางคัมภีร์ระบุให้กระทำต่อจาก
พิธีกำหนดหน้าที่ของพรหมจารี^๓ บางคัมภีร์กำหนดให้กระทำต่อจากพิธีสวดมนตร์สาวตรี^๔
ซึ่งทั้งสองพิธีดังกล่าวนี้เป็นพิธีที่กระทำในภายหลัง ซึ่งจะไถ่กล่าวต่อไป อย่างไรก็ตาม
แม้จะกระทำพิธีคาคสายคาคเอาก่อนหรือหลังจากนี้ แต่ก็นับได้ว่าทุกคัมภีร์กล่าวถึงพิธีนี้
และเด็กผู้เข้าพิธีจะโคเชื่อว่า เป็นทวิชะก็ค้ายพิธีนี้เท่านั้น พิธีนี้จึงเป็นพิธีกรรมที่สำคัญ
มากพิธีหนึ่งในพิธีอุปนัย

เครื่องแต่งกายของพรหมจารีดังกล่าวแล้วนั้น ไม่ว่าจะ เป็นเสื้อผ้า หรือ
สายคาคเอาก็ตาม ชาวอินเดียโบราณเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ที่ไม่ได้เป็นพรหมจารี
ไม่มีสิทธิ์จะใส่สวมเครื่องแต่งกายชุดนี้ ถ้าผู้ใดละเมิดถือว่าผู้นั้นมีบาปดังคากล่าวใน

^๑ ดูพิธีแตะสะคือ หน้า ๕๖.

^๒ Bau. Dh. I. 2.3.6.

^๓ Khā. GS. II. 4.19.

Go. GS. II. 10.37.

^๔ Āsv. GS. I. 22.1.

มนุสมฤติที่ว่า "คนผู้ใดไม่ได้เป็นพรหมจารี แต่ไปแต่งเครื่องแบบของพรหมจารี คนผู้นั้นจะต้องรับเอาความผิดทั้งหมดของพรหมจารีมาเป็นของตน และเมื่อตายไปแล้ว จะต้องไปเกิดในท้องสัตว์"^๑

ตอจากนั้น เด็กผู้ชายพิธีจับน้ำและยื่นมือมาแตะน้ำ ขณะนั้นอาจารย์จะสวดมนตร้อนวอนขอเทพเจ้าให้พรและคุ้มครองเด็กผู้ชายพิธี ให้อายุยืนนานมีแต่ความสุขเสร็จแล้วให้เด็กเดินเวียนขวารอบกองไฟหนึ่งรอบ^๒

หลังจากนั้นก็มาถึงพิธีอันเป็นสาระสำคัญอีกพิธีหนึ่งคือ พิธีอัญชลีบูรณะ (อัญชลีบูรณ) พิธีนี้ถือเป็นสาระสำคัญอีกพิธีหนึ่งของพิธีอุปนัยนี้ เพราะเป็นการแสดงว่าอาจารย์ยอมรับเด็กผู้ชายพิธีมาเป็นศิษย์ ซึ่งเขาจะไต่ศึกษาพระเวททั้งหลายจากอาจารย์ของเขาเมื่อเสร็จสิ้นพิธีอุปนัยแล้ว พิธีอัญชลีบูรณะเริ่มก่ายอาจารย์และเด็กผู้ชายพิธียื่นพนมมือทั้งสองของตนทำเป็นอุ้ง อุ้งมือของอาจารย์อยู่เหนืออุ้งมือของเด็ก ต่อมาพราหมณ์ในพิธีรินน้ำลงในอุ้งมือของอาจารย์ หรือจะรินน้ำลงในอุ้งมือทั้งของอาจารย์และของเด็กก็ได้ หรืออาจารย์จะตักน้ำให้เติมอุ้งมือของตนด้วยตนเองก็ได้

^๑M.S. IV. 200.

alingī lingivesena yo vṛttimupajīvati /

sa liṅginām haratyenastiryagyonau ca jāyate //

^๒Hir. GS. I. 1.4.13.

ต่อมาอาจารย์ทองมนตรีว่า "ข้าปรารถนาสมบัตินี้ของเทพสวิตฤๅ เพื่อที่จะได้ชื่นชม
ข้าปรารถนาที่จะได้สิ่งประทานอันประเสริฐสุดของเทพกคะ^๒ อันเป็นเสมือนแก้ว
สารพัดนึก และจะนำไปสู่ความมั่งคั่งนะ"^๓

เมื่ออาจารย์ทองมนตรีเสร็จแล้วก็ปล่อยนำจากอุ้งมือของคนหลังลงสู่อุ้งมือ
ของเด็ก จากนั้นเด็กผู้เข้าพิธีจะกล่าวขอเป็นพรหมจารีว่า "ข้ามาที่นี่เพื่อเป็นพรหม-
จารี ได้โปรดรับข้าไว้เป็นพรหมจารีของท่านเถิด ข้าจะเป็นพรหมจารีที่ได้รับการ
กระตุ่นเร่งเร้าจากเทพสวิตฤๅ"^๔

^๑ เทพสวิตฤ เป็นเทพองค์หนึ่งในหมู่อาทิตยเทพ ซึ่งมีทั้งหมดแปดองค์
เทพสวิตฤคือสุรยเทพตอนสาย ๆ เรียกว่าพระอาทิตย์สีทอง เทพสวิตฤเป็นเทพแห่ง
พลังที่จะเร่งเร้าให้มนุษย์ประกอบกิจการงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ เนื่องจากเทพสวิตฤ
เป็นเทพแห่งพลัง ดังนั้นจึงมีความสำคัญมาก พรหมจารีจะสวดมนตร้อนวอนเทพสวิตฤ
ขอพรให้พลังของพระองค์บันดาลให้ตนมีสติปัญญาดี เพื่อจะเรียนพระเวทได้สำเร็จด้วยดี

Arthur A. Macdonell, Vedic Mythology. 2d ed. (Delhi :
Motilal Banarsidass, 1974), pp. 32 - 34, 43 - 44.

^๒ เทพกคะ เป็นเทพองค์หนึ่งในหมู่อาทิตยเทพ เป็นเทพผู้ประทานความมั่งคั่ง
ร่ำรวย

Arthur A. Macdonell, Vedic Mythology. 2d ed.
pp. 43 - 45.

^๓ Āsv. GS. I. 20.4.

^๔ Hir. GS. I. 2.5.2.

ต่อมาอาจารย์ถามชื่อของเด็กผู้ชายขอเป็นพรหมจารี เมื่อได้รับคำตอบแล้ว ก็กล่าวว่า "เราสืบเชื้อสายมาจากฤๅษีเดียวกัน" เด็กตอบรับว่า "เราสืบเชื้อสายมาจากฤๅษีเดียวกัน" อาจารย์ตั้งชื่อใหม่ซึ่งเรียกว่าอภิวาทีนีนาม (อภิวาทีนีนาม) ให้แก่เด็กผู้ชายพิชิต ชื่อนี้สืบเนื่องมาจากชื่อของเทพเจ้าหรือจากชื่อนักษัตริย์ หรือจากโคตรของอาจารย์ประการใดประการหนึ่งก็ได้ เมื่ออาจารย์ให้อภิวาทีนีนามแก่เด็กผู้ชายพิชิตแล้วก็ให้เขาประกาศตนว่าเป็นพรหมจารี โดยกล่าวว่าอภิวาทีนีนามควย จากนั้น อาจารย์ถามว่า "เจ้าเป็นพรหมจารีของใคร" เมื่อเด็กตอบว่า "ข้าเป็นพรหมจารีของท่าน" อาจารย์ก็กล่าวต่อไปว่า "เจ้าเป็นพรหมจารีของพระอินทร์"

นักษัตริย์ มีความหมายแยกเป็น ๒ นัย หมายถึงกลุ่มดาวที่อยู่ตามเส้นทางโคจรของดวงจันทร์ ซึ่งมีอยู่ ๒๗ กลุ่มควยกันเป็นอย่างหนึ่ง และตามวิชาโหราศาสตร์ของอินเดีย นักษัตริย์หมายถึงระยะของจักรราศีในท้องฟ้า ซึ่งมีอยู่ ๒๗ ช่วงควยกัน เรียงตามลำดับจากตะวันตกไปตะวันออก แต่ละช่วงมีความกว้าง ๑๓ องศา ๒๐ ลิปดา นั้นอีกอย่างหนึ่ง

กลุ่มดาวนักษัตริย์ทั้ง ๒๗ กลุ่ม มีชื่อกันนี้ อัศวินหรืออัศวายุช, ภรณี, กฤติกา, โรहिณี, มฤกษี, อารทรา, ปุณัฟสุ, ปุษยหรือคิมย, อาศเลษา, มฆา, บุรพผลคุนี, อุตรผลคุนี, หนีต, จิตรรา, สวาตี, วิศาชา, อนูราชา, เชษฐา, มูดา, บุรพาษาณ, อุตราษาณ, ศรวณะ, ศรวิษฐาหรือชนิษฐา, ศตภิชช, บุรภัทรบทหรือโปรบท, อุตรภัทรบทและเรเวคี

ว.บ.ก. (วิสุทธี บุญกุล), "นักษัตริย์," สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ตอนที่ ๒๕๐ (๒๕๒๒) : ๕๔๔๖ - ๕๔๕๔.

พระอัคนีเป็นอาจารย์ของเจ้า และเราก็คือเป็นอาจารย์ของเจ้าด้วย"^๑

พินินี้ในบางคัมภีร์อาจารย์จะปลดอยน้ำจากขุมมือของอาจารย์ลงสู่ขุมมือของเด็กหลังจากการไต่คอบสอบถามชื่อของเด็กผู้เข้าพิธีเสร็จแล้ว^๒ ซึ่งเสมือนเป็นการยืนยันคำประกาศรับเด็กเข้าเป็นพรหมจารีให้หนักแน่นยิ่งขึ้น คัมภีร์หิรัณยเกศิน คฤห्यสูตร ไม่ปรากฏพิธีหลังน้ำในการประกาศรับเด็กเข้าเป็นกษัตริย์ แต่จะตั้งตัวเด็กผู้เข้าพิธีมาตรงหน้าอาจารย์ โดยอาจารย์แตะไหล่ทั้งสองของเด็ก มือซ้ายแตะไหล่ขวา มือขวาแตะไหล่ซ้าย แล้วจึงพาให้เดินมายังเบื้องหน้าของอาจารย์ พร้อมกันนั้นอาจารย์ก็ออกเสียงคำว่า ภู ภูวสฺ สฺวสฺ มห ฆนสฺ คปสฺ สตฺย และ สฺวิตฺฤ^๓ แล้วทอควมมนตร์ ประกาศรับเด็กผู้เข้าพิธีเป็นกษัตริย์ว่า

^๑ Āsv. GS. I. 20.4.

Āp. GS. 4.10.12.

Pār. GS. II. 2.17 - 20.

Khā. GS. II. 4.12.

Go. GS. II. 10.20 - 26.

^๒ Sān. GS. II. 2.4 - 7.

Khā. GS. II. 4.13.

^๓ Sir Monier Monier Williams อธิบายไว้ใน A Sanskrit - English Dictionary. p. 1039 ว่า การออกเสียงว่า ภู ภูวสฺ สฺวสฺ มห ฆนสฺ คปสฺ และ สตฺย เรียกว่า วยาหฤติ (วฺยาหฤติ) เป็นการเรียกชื่อโลกทั้ง ๗ แตลาออกเสียงเพียงสามคำแรก คือ ภู, ภูวสฺ, สฺวสฺ เรียกว่า มหาวยาหฤติ พรหมณ์จะกล่าววยาหฤติหลังจากเปล่งเสียง "โอม" ในการสวดมนตร์ประจำวันของเขา.

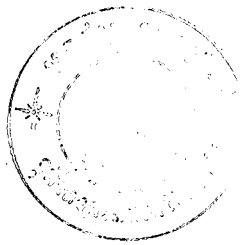
ของอาจารย์และสวคมนตรี "ควยอำนาจของเทพสวิตฤ" ควยแขนของเทพอัศวินทั้งสอง

เทพอัศวิน

ตามรูปศัพท์ อัศวิน (อศวิน) แปลว่า ผู้มีม้า อัศวินเป็นชื่อเทพฝาแฝดของอินเดียน ซึ่งมีชื่อเทพที่เกี่ยวข้องกับม้าแต่ประการใด เทพอัศวินเป็นเทพรูปงามยิ่งนัก เป็นหนุ่มเสมอ ทรงสังวาลคอกบัว มีกายสีทองสุกปลั่ง และทรงสติปัญญาลึกซึ้ง แข็งแรงเรื่องเคชานุกาพ อ่อนแอนแบบบาง ประกอบไปด้วยความฉับไว ราวกับความคิดที่แล่นไป เทพอัศวินเป็นโอรสของฟ้า (เทยาส) แต่บางที่ก็ว่า วิวิสวัต (พระอาทิตย์) เป็นบิดา มารดาชื่อสรณยู กล่าวกันว่า เทพอัศวินเป็นเชษฐาของอุษาเทวี (อุษส) และเป็นสามีร่วมกันของดูรยา ชีคาดูริยะ โอรสของเทพอัศวินคือ เทพฤษัน รถทรงของเทพอัศวินมีสามล้อ เป็นทองสุกรุ่งโรจน์ มีแสงกระจายยับพัน ราวกับแสงอาทิตย์ สายบังเหียนก็เป็นทอง รตนันบรรทุกน้ำผึ้ง (มธุราहन) เพราะเทพอัศวินเป็นเทพที่โปรดน้ำผึ้งยิ่งนัก จนโค่นยานามว่า มธูยู หรือ มาธวี และมธูปา รถของเทพอัศวินเทียมควายนกซึ่งพาให้รถแล่นไปรวดเร็วปานความคิด เทพอัศวินมีชื่อเสียงมากในค่าน้ำที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่เดือดร้อน หรือตกอยู่ในอันตราย เทพอัศวินเป็นบุคคลาธิษฐาน (Personification) ของปรากฏการณ์ธรรมชาติอย่างหนึ่ง และเมื่อพิจารณาตามบทสวดที่อุทิศเฉพาะเทพอัศวินแล้ว จะเห็นว่า เทพอัศวินก็คือแสงชมพูขมิ้ว แรกเริ่มปรากฏในท้องฟ้าเมื่อสิ้นราตรีนั่นเอง

ศักดิ์ศรี แยมันดคา, ศักดิ์ศรีนิพนธ์. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุนทรกิจการพิมพ์, ๒๕๑๗), หน้า ๑๑๑ - ๑๑๗.

Arthur A. Macdonell, Vedic Mythology. p. 49ff.

กวยมือทั้งหลายของเทพุชัน^๑ เราจับมือของเรา^๒

ปรากฏในบางคัมภีร์ว่าอาจารย์มิได้จับนิ้วมือของเด็ก แต่จะจับมือโดยให้มือของเด็กพนมอยู่กลางมือทั้งสองของอาจารย์ อาจารย์วางมือขวาไว้บนมือของเด็ก และมือซ้ายของอาจารย์จะอยู่เบื้องล่างมือของเด็ก^๓ บางคัมภีร์กำหนดให้อาจารย์จับมือเด็กในขณะที่สอบถามชื่อและประกาศรับเป็นศิษย์^๔ การจับมือนี้เป็นเหมือนการให้สัญญาหรือยืนยันการรับเด็กผู้เข้าพิธีมาเป็นศิษย์ให้หนักแน่นยิ่งขึ้น ซึ่งแม่แต่ในพิธีแต่งงานอันเป็นพิธีสำคัญมากพิธีหนึ่งของชาวอินเดีย ก็ถือว่าการจับมือของบ่าวสาวเป็นพิธีที่สำคัญ เป็นการแสดงว่าทั้งสองเป็นสามีภรรยากันแล้ว นับแต่บัดนั้นเป็นต้นไป^๕

เมื่อเสร็จสิ้นพิธีปริทานะแล้ว เป็นพิธีอาทิตยทรรศนะ (อาทิตย ทรรศน) คือพิธีให้เด็กมองดูดวงอาทิตย์^๖ ขณะเดียวกันอาจารย์ก็สวดมนตรอบนวอนเทพสวัสดิฤ

^๑ เทพูชัน คือ เทพองค์หนึ่งในหมู่อาทิตยเทพ เป็นโอรสของเทพอัศวิน เป็นเทพแห่งความร่าเริง ผู้ประทานความมั่งคั่งและความรุ่งเรือง เป็นผู้ดูแลสัตว์โลกทั้งปวง ดูแลฝูงปศุสัตว์และเป็นผู้ดูแลถนนหนทาง ตลอดจนคุ้มครองผู้เดินทาง

Arthur A. Macdonell, Vedic Mythology. p. 35 ff.

^๒ Āsv. GS. I. 20.4.

Go. GS. II. 10.26.

^๓ Sān. GS. II. 2.11.

Khā. GS. II. 4.13.

^๔ Pār. GS. II. 2.17.

^๕ Āsv. GS. 1.7.3

^๖ Sān. GS. II. 32.

Khā. GS. II. 4.14.

Go. GS. II. 10.27.

ขอความคุ้มครองให้แก่ศิษย์ว่า "ข้าแต่เทพสวิตฤ นี้คือพรหมจารีของท่าน ได้โปรด
ดูแลป้องกันรักษาเขาให้หมิ่นอายยืนนานเถิด"^๑

เมื่ออาจารย์สวคมนตรีจบกี้ให้เด็กผู้ชายพีธีหมั้นตัวเวียนซ้ายไปรอบ ๆ ใน
ขณะนั้นอาจารย์สวคมนตรีอีกว่า "เด็กหนุ่มผู้แต่งกายก็แล้ว มาแล้ว ณ ที่นี้ เมื่อเขา
เกิด เขาเป็นผู้มีความดีเป็นเลิศ"^{๒,๓} หรือให้เด็กท่องมนตร์ว่า "ข้าหมั้นตัวไปตาม
ทางโคจรของดวงอาทิตย์"^๔

พิธีอาทิตยทรรคนะน่าจะเกิดเพราะชาวฮินดูเชื่อว่าดวงอาทิตย์คือเทพสวิตฤ^๕
ซึ่งจะให้ความคุ้มครองและบันดาลให้เขาประสบผลสำเร็จในเรื่องต่าง ๆ ได้ เด็กหมั้น
ตัวตามทางโคจรของดวงอาทิตย์ก็เหมือนกับจะแสดงให้เห็นว่า เขาพร้อมแล้วที่จะกระทำ
ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในความคุ้มครองและแรงบันดาลของเทพสวิตฤ

^๑ Āsv. GS. I. 20.7.

Pār. GS. II. 2.5.

^๒ Āsv. GS. 1.20.9.

^๓ RV. III. 8.4.

^๔ Śān. GS. II. 3.2

Khā. GS. II. 4.14.

Go. GS. II. 10.27.

^๕ Arthur A. Macdonell, Vedic Mythology. p. 33.

ต่อจากนั้นก็มาถึงพิธีอันเป็นสาระสำคัญอีกพิธีหนึ่ง คือ พิธีตะเพือกบริเวณ หัวใจของเด็กผู้ชายพิธี อาจารย์วางมือขวาลงบนไหล่ขวาของเด็กผู้ชายแล้วคอย ๆ เคียนมือลงมาแตะที่อกเบื้องซ้ายบริเวณหัวใจของเด็ก พร้อมกับท่องมนตร์^๑ สำหรับ มนตร์ที่ท่องนี้มีรายละเอียดแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละคัมภีร์ แต่อย่างไรก็ตาม สวรรค์ของมนตร์เหล่านั้นก็เหมือนกันคือ ให้เด็กผู้ชายเป็นพรหมจารีมีความจงรักภักดี และเชื่อฟังอาจารย์ของเขา ถึงมนตร์ที่ว่า

"ใจของเราจะอยู่ในใจของเรา ใจของเราจะติดตามใจของเราไปทุกหน ทุกแห่ง เราจะขึ้นสมยนิคีในคำพูดของเราอย่างจริงใจ ขอพระพหูสยคีเชื่อมเจ้าให้ ติดอยู่กับเรา ความคิดของเราจะฝังอยู่กับเราแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น เราจะเคารพ แต่เราเพียงผู้เดียวเท่านั้น เมื่อเราพูดเราสั่งเจ้า เจ้าจะตองไม่ส่งเสียง"^๒

"เราจงเป็นที่รักในใจของเจ้าอย่างไม่มีวันเสื่อมคลาย"^๓

"เราขอรับใจของเจ้ามาถวายความเต็มใจ"^๔

พิธีนี้ถือเป็นสาระสำคัญอีกพิธีหนึ่งของพิธีอุปนัยนี้ เพราะนอกจากจะแสดง ให้เห็นถึงการยอมรับเด็กเข้ามาเป็นศิษย์อย่างสมบูรณ์แล้ว ยังแสดงถึงความผูกพัน

^๑San. GS. II. 3.3.

Asv. GS. I. 20.10.

Hir. GS. I. 2.5.11.

Pār. GS. II. 2.16.

^๒Hir. GS. I. 2.5.11.

^๓San. GS. II. 3.3.

^๔Pār. GS. II. 2.16.

ระหว่างอาจารย์และศิษย์อีกด้วย

ต่อจากตะบริเวณหัวใจแล้ว อาจารย์เลื่อนมือลงมาแตะที่สะดือของเด็ก ซึ่งไม่มีอะไรปกปิด พร้อมทั้งท่องมนตร์ว่า "เจ้าเป็นปมของลมหายใจทั้งหมด จงอย่าไถ่สูญหายไปเสียจากกายของเจ้าเลย"^๑ พิธีดังกล่าวนี้บางตำมก็กำหนดให้กระทำก่อนแตะอกบริเวณหัวใจ^๒ พิธีนี้แสดงให้เห็นว่าชาวอินเดียโบราณคงจะเข้าใจว่าสะดือเป็นศูนย์กลางของชีวิต พิธีการแตะสะดือดังกล่าวจะเป็นการเตือนให้เด็กรู้ว่าเขาได้มีชีวิตใหม่แล้ว คือ เป็นพรหมจรรย์

หลังจากอาจารย์แตะสะดือของเด็กที่เขากล่าวรับเป็นพรหมจรรย์หรือรับเป็นศิษย์แล้ว เป็นพิธีมอบศิษย์ผู้นี้ให้อยู่ในความคุ้มครองดูแลของเทพเจ้า^๓ อาจารย์แตะไหล่ขวาของศิษย์ทางเบื้องหลังด้วยมือขวา พร้อมกับกล่าวว่ามอบเขาให้อยู่ในความดูแลของเทพประจำชาติว่า

"ข้าแต่เทพประจำชาติ ข้าขอมอบพรหมจรรย์ผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน" จากนั้นอาจารย์ก็แตะไหล่ซ้ายของศิษย์ทางเบื้องหลังอีก เช่นกันด้วยมือซ้ายและกล่าวว่า

"ข้าแต่เทพสวิตฤ ข้าขอมอบพรหมจรรย์ผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน"^๓

^๑ Khā. GS. II. 4.15.

^๒ Go. GS. II. 10.28, 30.

^๓ Āp. GS. 4:10:12.

Āsv. GS. 1:20:7.

Ṣān. GS. II. 3.1.

Hir. GS. 1.2.6.5.

Khā. GS. II. 4.16.

Go. GS. II. 10.31 - 32.

Pār. GS. II. 2.21.

ในบางคัมภีร์ นอกจากอาจารย์จะมอบพรหมจารีให้อยู่ในความคุ้มครองดูแล
ของเทพประชาบดีและเทพสวิตฤแล้ว ยังมอบให้อยู่ในความคุ้มครองดูแลของผู้อื่นอีก
ด้วย ดังในบทสวดว่า

"ข้าแต่เทพประชาบดี ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน

ข้าแต่เทพสวิตฤ ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน

ข้าแต่ผู้เป็นเทพแห่งน้ำและหมู่ไม้ ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความ

ดูแลของท่าน

ข้าแต่ผู้เป็นเทพแห่งสวรรค์และโลก ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความ

ดูแลของท่าน

ข้าแต่วิศเวเทวา (วิศเวเทवास) ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความ

ดูแลของท่าน

ข้าแต่สิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน

เพื่อเขาจะได้หลีกเลี่ยงซึ่งภยันตรายทั้งปวง^๑

ในบางคัมภีร์อาจารย์มอบพรหมจารีให้อยู่ในความดูแลของพระอัคนี พระอินทร
อาทิตยเทพ (อาทิตย เทว) และเหล่าวิศเวเทพทั้งหลาย พร้อมทั้งขอพรให้แก่เขาว่า

"ข้าแต่พระอัคนี ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน

ข้าแต่พระอินทร ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน

ข้าแต่อาทิตยเทพ ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน

^๑ Go. GS. II. 10.31 - 32.

Khā. GS. II. 4.17 - 18.

ข้าแต่วีศเวทเวา ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน เพื่อให้เขามีชีวิตอันยืนนาน มีบุตรและแข็งแรง มีความสุขสบาย มีความมั่งคั่งยิ่ง ๆ ขึ้นไป และศึกษาพระเวทได้ก็เป็นเลิศ"^๑

นอกจากนี้บางอาจารย์กล่าววาทสวดในการมอบพรหมจารีให้อยู่ในความดูแลของเทพเจ้านั้นมีเนื้อความแตกต่างกันไปบ้างในแต่ละวาระ โดยเฉพาะเรื่องการขอพร อาจารย์จะขอพรให้แก่พรหมจารีโดยอนุโลมตามหน้าที่ของเขา เมื่อเขาพ้นช่วงชีวิตแห่งการเป็นพรหมจารีไปสู่ชีวิตผู้ครองเรือน (คฤหัสถ์)^๒ แล้ว

พรหมจารีผู้นั้นอยู่ในวาระพรหมณ์ เมื่อพ้นช่วงชีวิตการเป็นพรหมจารีไปเป็นคฤหัสถ์แล้ว เขาก็จะมีหน้าที่สำคัญคือ การสอนพระเวท และประกอบพิธีบูชาบวงสรวง^๓ อาจารย์จะขอพรให้เขามีความรู้พระเวทโดยสวดว่า

"ข้าแต่พระอินทร์ ข้าแต่พระพรหม ข้าขอมอบพรหมจารีผู้นี้ให้อยู่ในความดูแลของท่าน เพื่อประโยชน์แห่งการศึกษาของเขา ขอท่านจงนำเขาไปจนกระทั่งเขารชรา และขอให้เขารู้พระเวทอย่างแน่นแฟ้นตลอดระยะเวลาอันยาวนานเถิด"^๔

สำหรับพรหมจารีที่อยู่ในวาระกษัตริย์ ซึ่งต่อไปเมื่อเขาเข้าสู่ชีวิตคฤหัสถ์แล้ว จะมีหน้าที่สำคัญในเรื่องการดูแลป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน

^๑San. GS. II. 3.1.

^๒ดูระยะชีวิตของชาวอารยันอินเดีย ในเชิงอรรถบทที่ ๒ หน้า ๑๓.

^๓ดูเชิงอรรถที่ ๓ บทที่ ๒ หน้า ๑๕.

^๔Hir. GS. I. 1.4.8.

อาจารย์ก็จะขอความมีอำนาจที่ยิ่งใหญ่ให้แก่เขา คัมภีร์ว่า

"ข้าแต่พระอินทร์ ข้าแต่พระพรหม ข้าขอมอบพรหมจรรย์นี้ให้อยู่ในความ
ดูแลของท่าน เพื่อประโยชน์แห่งการมีอำนาจที่ยิ่งใหญ่ ขอท่านจงนำทางเขาจนกระทั่ง
เขาชรา และขอให้เขาได้ครองอำนาจอันยิ่งใหญ่ตลอดระยะเวลาอันยาวนานเถิด"^๑

ส่วนพรหมจรรย์ที่อยู่ในวรรณะแพศย์ เมื่อเขาเข้าสู่ชีวิตการครองเรือน
เขาก็จะมีหน้าที่สำคัญ คือประกอบธุรกิจ อาจารย์ก็จะขอพรให้เขามั่งคั่งคั่งนี้ว่า

"ข้าแต่พระอินทร์ ข้าแต่พระพรหม ข้าขอมอบพรหมจรรย์นี้ให้อยู่ในความ
ดูแลของท่าน เพื่อประโยชน์แห่งความมั่งคั่งร่ำรวยอันใหญ่ยิ่ง ขอท่านจงนำทางเขา
จนกระทั่งเขาชราเถิด และขอให้เขาร่ำรวยมั่งคั่งตลอดระยะเวลาอันยาวนานเถิด"^๒

จะเห็นว่าพิธีนี้ แม้ในบางคัมภีร์จะมีบทสวดแตกต่างกันไปบ้างก็ตาม แต่ก็มี
จุดประสงค์อย่างเดียวกันคือ ขอให้เทพเจ้าคุ้มครองพรหมจรรย์ ให้ปลอดภัยพร้อมทั้งให้
พรให้มีความรุ่งเรืองตลอดชีวิตอันยาวนานและศึกษาพระเวทได้อย่างดีเป็นเลิศ

ลำดับของพิธีนี้บางตำราก็กำหนดให้กระทำต่อจากพิธีอัญชลีปุระณะ^๓

หลังจากอาจารย์กระทำพิธีมอบพรหมจรรย์ให้อยู่ในความคุ้มครองของเทพเจ้า
ทั้งหลายแล้ว ก็จะกระทำพิธีอาชยภาคะ คือ ถวายเนยใส เป็นเครื่องสังเวद्य ให้แก่

^๑ Hir. GS. I. 1.4.8.

^๒ Hir. GS. I. 1.4.8.

^๓ San. GS. II. 3.1.

พระอัคนี และโสมเทพอีก หลังจากกระทำมาแล้วครั้งหนึ่งในข้างต้น^{๑,๒} และได้พิน
 ลงในกองไฟเป็นเครื่องบูชา ขณะที่ไฟลุกโชน พรหมจารีก็ยื่นมือออกไปผ่านไฟแล้วป้าย
 หนาคนเอง ๓ ครั้ง พร้อมกับกล่าวขอพรจากพระอัคนีและสุรียเทพว่า ขอให้มีความ
 เข้าใจในพระเวทใดอย่างลึกซึ้ง ให้เขามีบุตร ให้เขามีความแข็งแรง มีความเจริญ
 รุ่งเรือง^๓

ต่อจากนั้นเป็นพิธีกำหนดหน้าที่และระเบียบวินัยให้แก่พรหมจารี^๔ พิธีนี้มี
 ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ แตกต่างกันไปบ้าง บางคัมภีร์อาจารย์แต่ละไหลชายของพรหม-
 จารีควยมือชายแล้วสวดมนตร์^๕ บางคัมภีร์อาจารย์แต่ละไหลชวาของพรหมจารีควยมือชวา
 แล้วสวดมนตร์^๖ และบางอาจารย์ก็กำหนดว่าหลังจากกระทำพิธีอาชยภาคะแล้ว อาจารย์
 ให้พรหมจารีรับประทานเศษเนยใสที่เหลือจากการสังเวย แล้วอาจารย์ก็สวดมนตร์^๗

^๑ดูหน้า ๘๖.

^๒ Āp. GS. 4.11.5 - 6.

Pār. GS. II. 3.2.

^๓ Āśv. GS. 1.21.4.

^๔ Sān. GS. II. 4.5.

Khā. GS. II. 4.19.

Pār. GS. II. 3.3.2.

Go. GS. II. 10.32 - 34.

^๕ Khā. GS. II. 4.19

Go. GS. II. 10.32 - 34.

^๖ Sān. GS. II. 4.5.

^๗ Pār. GS. II. 3.2.

แต่อย่างไรก็ตาม แม้พิธีจะผิดแผนกแตกต่างกันไปบ้าง แต่บทสวดหรือมนตร์ในพิธี ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ กำหนดหน้าที่และระเบียบวินัยให้แก่พรหมจารีว่า "เจ้าเป็นพรหมจารี จงใส่พื้นลงในกองไฟ จงก้มหน้า^๑ จงดูแลรับใช้เรา ไม่หลับในเวลากลางวัน และจงศึกษาพระเวทจากเราด้วยความตั้งใจ"^๒

หน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารี ในบทสวดนั้นมีกล่าวแต่เพียงเล็กน้อยพอเป็นพิธีเท่านั้น แท้จริงแล้วหน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารียังมีอีกมาก ซึ่งจะกล่าวถึงในตอนต่อไป^๓ พิธีกำหนดหน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารีดังกล่าวนี้ บางคัมภีร์ได้กำหนดให้กระทำหลังจากอาจารย์กระทำพิธีมอบไม้เท้าให้แก่พรหมจารีแล้ว^๔ และบางคัมภีร์ก็กำหนดให้กระทำเป็นพิธีสุดท้าย^๕

^๑การบริโภคน้ำเป็นการรักษากายให้บริสุทธิ์และสะอาด Ram Gopal, India of Vedic Kalpasūtras. p. 298.

^๒Āsv. GS. I. 22.2.

Khā. GS. II. 4.19.

Go. GS. II. 10.32 - 34.

^๓ดูหน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารี ในหน้า ๘๘.

^๔Āsv. GS. I. 22.1 - 2.

^๕Āp. GS. 4.11.25.

ต่อจากนี้ก็มาถึงพิธีสำคัญอีกพิธีหนึ่ง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ามีกล่าวถึงในคัมภีร์
คฤห्यสูตรทุกคัมภีร์ พิธีนี้คือพิธีการสอนการ เรียบบทสวดในพระเวทเป็นครั้งแรก^๑
อันนับว่าเป็นการ เริ่มปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญของพรหมจรรย์ ซึ่งในชั้นต้นอาจารย์จะสอนบท
สวดหรือมนตร์บทสวดวิตรีให้แก่เขาเป็นบทแรก^๑ และจะสอนโดยอาจารย์ท่องให้เขาฟัง
และให้เขาท่องตามจนจำได้ควยปากเปล่า การเรียนการสอนจะเป็นไปในลักษณะนี้
จนกระทั่งจบการศึกษา^๒ พิธีเริ่มโดยอาจารย์และเด็กผู้เป็นพรหมจรรย์นั่งทางทิศเหนือ

-
- ^๑Āp. GS. 4:11:8 - 12
^Āśv. GS. 1.21.4 - 6.
^Sān. GS. II. 5.12.
Pār. GS. II. 3.3 - 5.
Kha. GS. II. 4.20 - 21.
Hir. GS. II. 2.6.9 - 11.
Go. GS. II. 10.38 - 40.

^๒สำหรับระยะเวลาในการศึกษาพระเวทนั้น แต่เดิมมาไม่มีข้อกำหนดแน่นอน
ในสมัยพระเวทมีเรื่องราวปรากฏในฉานโทคยอุปนิษัท (Ch. Up. VI. 1.2, IV. 10.1)
ว่า เศวตเกตุ (เศวตเกตุ) กลับบ้านหลังจากอาศัยศึกษาพระเวทอยู่กับอาจารย์เป็นเวลา
๑๒ ปี และสตัยกามะ ชาพาละ (สตัยกาม ชาพาล) ก็อยู่ดูแลไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำวันให้
อาจารย์เป็นระยะเวลา ๑๒ ปี ในไอตเรยพราหมณะ (Ait. Br. XXII.9) มีเรื่อง
ราวของพรหมจรรย์ ชื่อ นากาเนติษฐ (นากาเนติษฐ) จากบ้านไปเป็นพรหมจรรย์เป็น
เวลานาน จนกระทั่งพ่อแม่แบ่งสมบัติให้ลูกชายคนอื่น ๆ ไปหมด ระยะเวลาการเป็น
พรหมจรรย์นานถึง ๓๒ ปี และ ๑๐๑ ปี ก็มีกล่าวถึงในฉานโทคยอุปนิษัท (Ch. Up. VIII.
7.3, II.3) ต่อมาในสมัยสูตรมีข้อกำหนดให้คัมภีร์สูตร (Hir. GS. 1.2.8.14)
และ Pār. GS. 5.13 - 15) ว่า จำนวนเวลาในการศึกษาพระเวทของพรหมจรรย์
จะเป็นเวลา ๔๘ ปี ก็ได้ หรือ ๕๔ ปี หรือ ๑๒ ปี หรือจนกระทั่งเขาศึกษาพระเวท
จนสำเร็จก็ได้.

ของกองไฟ อาจารย์นั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก พรหมจารีนั่งอยู่เบื้องหน้าของ
 อาจารย์และมองดูอาจารย์ พร้อมกับกระทำพรหมัญชลี (พรหมัญชลี) คือ ไขว้มือ
 จับเท้าทั้งสองของอาจารย์ มือขวาจับเท้าขวา มือซ้ายจับเท้าซ้าย เป็นการเคารพ
 อาจารย์ของเขา ก่อนที่จะเริ่มเรียนพระเวท แล้วกล่าววาท "ข้าแต่อาจารย์ ขอท่าน
 จงท่องมนตร์เกิด ท่องมนตร์บทสวาริตรี" เมื่อพรหมจารีกล่าวจบ อาจารย์ก็ท่องมนตร์
 บทสวาริตรีให้เขาฟัง แล้วให้เขาท่องตาม เริ่มแรกบทคอบท คอบมา ๒ บท และท้ายสุด
 ท่องหมคทั้งบท โดยออกเสียง "โอม"^๑ ก่อนแล้วต่อมาออกเสียง "ภูส, ภูส,
 สุส" ซึ่งรวมเรียกว่า มหาวยาหฤติ^๒ แล้วจึงท่องมนตร์บทสวาริตรีหรือคยาศรี^๓ ดังนี้

^๑M.S. II. 76 กำหนดว่า อักษร ๓ ตัว คือ "อะ, อุ, มะ" ในคำ
 "โอม" และมหาวยาหฤตินั้น เทพประจำปติผู้เป็นเทพเจ้าแห่งการสร้างสรรค์ ได้นำ
 มาจากพระเวททั้ง ๓ คือ ฤคเวท, ยજุรเวท และสามเวท

^๒ดู วยาหฤติ ในเชิงอรรถ ๒ หน้า ๕๔.

^๓Āp. GS. 4:11:8 - 10.

Āśv. GS. 1.21.4 - 5.

Sān. GS. II. 5.12.

Pār. GS. II. 3.3 - 5.

Khā. GS. II. 4.20.- 21.

Hir. GS. II. 2.6.9 - 11.

Go. GS. II. 10.38 - 40.

M.S. II. 71, 72.

bhrahmārambhe'vasāne ca pādaḥ grāhyau guroḥ sadā /
 samhatya hastāvadhyeyam sa hi brahmāñjaliḥ smṛtaḥ//71//
 vyatyastapāninā kāryamupasamgrahaṇam guroḥ /
 savyena savyaḥ sprastvyo dakṣiṇena ca dakṣiṇaḥ//72//

"ตต สวิตฺ วเรณฺยม
 ภรโศ เทวสฺย ชิมฺหิ
 ชโย โย นะ ปฺรโจทยาค"๑

เป็นที่น่าสังเกตว่า การสอนมนตร์หรือบทสวดในพระเวทเป็นครั้งแรกซึ่งกระทำในพิธีอุปนัยนั้น อาจารย์จะสอนให้พรหมจารีท่องมนตร์บทสวดวิตรี ซึ่งแสดงถึงความเชื่อของชาวอารยันอินเดียที่เขาเชื่อว่า ดวงอาทิตย์ก็คือ เทพสวิตฤ๒ และคงจะเป็นเทพที่ฝังใจชาวอารยันมาแต่โบราณแล้ว เขาคงจะได้เห็นว่า เทพสวิตฤเป็นเทพที่จัดความมืด เป็นเทพแห่งแสงสว่าง ทั้งคนและสัตว์ต่างลุกขึ้นประกอบกรงานและดำเนินกิจการได้ก็เพราะเทพองค์นี้ เทพสวิตฤเป็นเทพที่กระตุ้นชีวิตของคนทุกคน ฉะนั้น การศึกษาพระเวทก็น่าจะเริ่มด้วยการบูชาเทพสวิตฤซึ่ง เขาก็เชื่อว่าพระองค์จะบันดาลให้ผู้ที่จงรักภักดีสักการะบูชา หรือขอพรจากพระองค์นั้นจะประสบความสำเร็จในสิ่งที่พึงปรารถนา ความเชื่อนี้จะพิจารณาได้จากบทสวดต่าง ๆ ในฤคเวท และแม้กระทั่งบทสวดที่อาจารย์นำมาสอนศิษย์เป็นบทแรกดังกล่าวดังนี้ ซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า "ขอให้เราฟังถึงซึ่งความรุ่งเรืองอันประเสริฐแห่งเทพสวิตฤ ขอพระองค์จงบันดาลให้ความคิดแห่งเราจงก้าวหน้าไปด้วยเถิด"๓

๑ RV. III. 62.10.

๒ Arthur A. Macdoneel, Vedic Mythology. p. 43 ff.

ดูเชิงอรรถที่ ๑ หน้า ๕๒.

๓ RV. III. 62.10.

เนื่องจากชาวฮินดูแบ่งคนในสังคมออกเป็น ๔ วรณะ คือ พรหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร ดังกล่าวแล้วข้างต้น^๑ และด้วยเหตุว่าพรหมจารีเป็นผู้ที่มาจากชนในสามวรรณะ คือ พรหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ ดังนั้น ในคัมภีร์คฤห्यสูทรบางคัมภีร์จึงได้กำหนดการสอนบทสวดในพระเวทเป็นครั้งแรกให้แตกต่างกันไปในแต่ละวรรณะ พรหมจารีที่อยู่ในวรรณะพรหมณ์ อาจารย์จะสอนให้เขาท่องบทสวดที่เป็นคำฉันท์กายตรี (กายตรี) พรหมจารีที่อยู่ในวรรณะกษัตริย์ อาจารย์จะสอนบทสวดที่เป็นคำฉันท์ตรีชฎก (ตรีชฎก) ส่วนพรหมจารีที่อยู่ในวรรณะแพศย์นั้นอาจารย์จะสอนบทสวดที่เป็นคำฉันท์ชคตี (ชคตี)^{๒,๓} ให้แก่เขา บทสวดแต่ละบทนั้นก็ล้วนเป็นบทสวดสรร เสริญ เทพสวัสดของคนที่ทั้งสาม

^๑ดูบทที่ ๒ หน้า ๑๘ - ๑๙.

^๒Nārāyaṇa ผู้เขียนนอร์รถกคัมภีร์ข้างชายนคฤห्यสูทร ได้อธิบายว่า บทสวดสวัสดที่เป็นฉันท์กายตรี ซึ่งอาจารย์จะสอนให้แก่พรหมจารีวรรณะพรหมณ์นั้นคือ บทสวดในฤคเวท III. 62.10 คือ

"Tat Savitur varenyam /
Bhargo devasya dhīmahi /
Dhiyo yo nah pracodayāt" //

ส่วนฉันท์ตรีชฎกที่จะสอนแก่พรหมจารีวรรณะกษัตริย์นั้น คือ บทสวดในฤคเวท I. 35.2

"ā kṛṣṇena rajasā vartamāno niveśayannamṛtam martayam ca/
hiraṇyena savitā rathenā devo yāti bhuvanāni paśyan" //

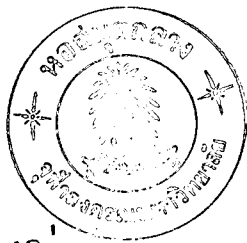
สำหรับฉันท์ชคตีที่จะสอนพรหมจารีวรรณะแพศย์นั้น อาจารย์อาจจะสอนบทสวดฤคเวท I.35.9 หรือ IV. 40.5 ก็ได้ ดังนี้

ฤคเวท I. 35.9 "hiraṇyapāṇih savitā vicarsanirubhe
dyāvāprthivī amteriyate /
apāmivam bādhetē veti sūryamabhi kṛṣṇenā rajasā
dyāmṛnoti" //

ฤคเวท IV. 40.5 "hamsaḥ suciṣadvasuramtarikṣasaddhotam
vedeṣadatithirdurenast /
mṛsadvarasadṛtasadvyo masadabjā gojā ṛtajā
adrijā ṛtam" //

Hermann Oldenberg tr. Sāṅkhāyana Grhyasūtra. 24 : 1
of The Sacred Books of the East. FootNote 4 - 6. p. 66.

^๓Sān. GS. II. 5.4 - 6.
Par. GS. II. 3.7 - 9.

วรรณะ แต่อย่างไรก็ตาม มีบทบัญญัติว่า จะสอนพรหมจารีทั้งสามวรรณะดังกล่าวด้วย
ฉันทคายตรีชนิกเดียวกันได้ และคฤหस्थ्यส่วนมากก็มีโอกาสถึงการสอนพระเวท
ครั้งแรกให้ต่างกันในแต่ละวรรณะเลย

คฤหस्थ्यบางคัมภีร์กำหนดระยะเวลาของพิธีการสอนพระเวทเป็นครั้งแรก
นั้นซ้ำออกไปอีก และแม้ในคัมภีร์เดียวกันก็กำหนดเวลาไม่แน่นอน ดูคล้ายกับว่าจะ
กำหนดโดยถือตัวเลขเป็นสำคัญ คือมักจะเป็น ๓ หรือ ๖ หรือ ๑๒ หรือ ๒๔ คือจะ
เพิ่มหรือลดลงหนึ่งเท่าตัวเสมอ นั่นคือ กำหนดให้กระทำพิธีนี้หลังจากเสร็จสิ้นพิธี
อุปนัยแล้ว ๓ วัน^๒ หรือ ๖ วัน^๓ หรือ ๑๒ วัน^๓ หรือ ๒๔ วัน^๓ หรือ ๖ เดือน^๓
หรือ ๑ ปี ก็ได้^{๒,๓} แต่สำหรับพรหมจารีที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์ อาจารย์จะต้องสอน
พระเวทให้ในวันที่กระทำพิธีอุปนัยนั้นเลยทีเดียว

ต่อมาอาจารย์จะให้พรหมจารีจิบน้ำ ๓ จิบ พร้อมกับอาจารย์สวดมนตร์ขอพร
ให้แก่พรหมจารีใหม่มีความสุข มีอายุยืนยาวนาน^๔

หลังจากนั้นเป็นพิธีมอบไม้เท้าให้แก่เด็กผู้เป็นพรหมจารี ไม้เท้าเป็นสิ่ง
สำคัญมากที่พรหมจารีทุกคนต้องมี ลำดับของพิธีมอบไม้เท้ามีปรากฏในแต่ละคัมภีร์ต่าง-
ต่างกันไปบ้าง คือ บางคัมภีร์กำหนดให้กระทำพิธีบวงสรวงและนำไม้ปาลาสะที่ไม่แตก
ปลายถวายแก่พระอัคนี และบวงสรวงเทพเจ้าต่าง ๆ เสียก่อน แล้วอาจารย์จึงจะ

^๑ Pār. GS. II. 3.10.

^๒ Śān. GS. II. 5.1 - 3.

^๓ Pār. GS. II. 3.6.7.

^๔ Śān. GS. II. 6.1.

มอบไม้เท้าให้แก่พรหมจารี พร้อมถวายภาชนะที่ใช้ในการขออาหาร (ภิกษา) ในขณะที่
 อาจารย์มอบไม้เท้าและภาชนะที่ใช้ใส่อาหารที่ขอให้แก่พรหมจารีนั้น อาจารย์จะเป็น
 ผู้ของมนตร์ขอพรจากเทพเจ้าให้เขามีแต่ความสุขความสำราญ เสร็จแล้วให้เขาออก
 ขออาหาร^๑

แต่บางคัมภีร์กำหนดให้อาจารย์มอบไม้เท้าให้แก่พรหมจารีก่อนแล้วจึงบวง-
 สรรวงสังเวद्यเทพเจ้า โดยให้พรหมจารีใส่ท่อนไม้ลงในกองไฟ แล้วสวดมนตร์ขอพร
 ให้มีความสุขความเจริญ และขณะบวงสรรวงอยู่นั้น พรหมจารีจะยืนมือทั้งสองไปอังไฟ
 พอดูน แล้วนำมาวางที่ปากของตน พร้อมกับขอพรจากพระอัคินี เทพสวิตฤและเทพ
 อัศวินทั้งสอง ให้เขามีความแข็งแรง และมีความเข้าใจแจ่มแจ้งในพระเวทที่เขาจะ
 ศึกษา^๒ เมื่อการบวงสรรวงสังเวद्यเสร็จแล้ว จึงให้พรหมจารีออกไปขออาหาร^๓ และ
 ในขณะที่พรหมจารีรับไม้เท้าจากอาจารย์ของเขานั้น เขาก็จะต้องของมนตร์ไปถวาย
 สำหรับมนตร์ที่ท่องนั้นมีความแตกต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อยในแต่ละคัมภีร์ แต่สารัตถะของ
 มนต์นั้นเหมือนกันคือ ขอให้ตนมีความสุขเจริญรุ่งเรือง มีอายุยืนยาว ดังเช่นมนตร์ที่ว่า

^๑ Hir. GS. 1.2.7.1 - 14.

^๒ Pār. GS. II. 4.1 - 8.

^๓ Khā. GS. II. 4.26.

Pār. GS. II. 5.1

Sān. GS. II. 6.3.

M.S. II. 48.

pratigrhyepsitam dandamuparthāya ca bhāskaram /

pradaksinam parityāgṇim caredbhaikṣam yathāvidhi //

"โอ้ความรุ่งโรจน์ ขอให้ฉันมีความรุ่งโรจน์เถิด"^๑ และอีกมนตร์หนึ่งว่า "ไม้เท้า
ของข้าวางอยู่บนพื้น ในกลางแจ้ง ข้าไต่หีบขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการมีอายุที่ยืน
นาน เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ และเพื่อความรุ่งเรือง"^๒

ลำดับพิธีมอบไม้เท้าให้แก่พรหมจารีนั้น บางคัมภีร์กำหนดให้กระทำหลังจาก
อาจารย์คาดสายคาดเอวให้แก่พรหมจารีแล้ว^๓

ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และศิษย์ในระยะแรกนี้ เป็นไปในลักษณะที่ทั้ง
สองฝ่ายจะต้องยอมรับกัน เช่น เมื่ออาจารย์ให้ไม้เท้าศิษย์ ศิษย์อาจจะต้องมอบของ-
ขวัญแก่อาจารย์ คัมภีร์คฤห्यสูตรบางคัมภีร์ไม่กล่าวถึงเรื่องนี้ แต่คัมภีร์หิรัณยเกศิน
คฤห्यสูตร กำหนดให้ศิษย์นำของขวัญมาให้อาจารย์ก่อนที่จะรับไม้เท้า^๔ และคัมภีร์
อาปัสคัมพ.คฤห्यสูตร กำหนดให้ศิษย์นำของขวัญมาให้อาจารย์หลังจากรับไม้เท้าไปแล้ว^๕

คำว่าพรหมจารี ถ้าแปลตามรูปศัพท์แล้วได้แก่ ผู้มีความประพฤติหรือแนวทาง
การดำเนินชีวิต (จาร) เกี่ยวกับพรหม พรหมในที่นี้หมายถึงศาสนาหรือสิ่งยึดทางจิตใจ

^๑Go. GS. II. 10.41.

Kha. GS. II. 24,25.

^๒Pār. GS. II. 2.12.

^๓Pār. GS. II. 2.11.

Āśv. GS. I. 22.1.

^๔Hir. GS. I. 2.7.12.

^๕Āp. GS. 4:11:18.

ในทางปฏิบัติแล้ว พรหมจารีอยู่ในวัยเรียน ยังไม่มีความรับผิดชอบที่จะไปประกอบ
ธุรกิจ หรือประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน หน้าที่ของเขาคือเรียน สังคมยอมรับความจริง
ข้อนี้ และก็ยอมรับว่าเป็นภาระของสังคมที่จะต้องให้อาหารแก่พรหมจารี พรหมจารีจึง
ต้องมีหน้าที่ออกฝึกษาจารย์ หรือออกขออาหารโดยที่อาจารย์จะเป็นผู้ฝึกสอนและออก
คำสั่ง เมื่อพรหมจารีรับไม่เท่าจากอาจารย์แล้ว อาจารย์ก็จะออกคำสั่งให้เขาออก
ขออาหาร เขาก็จะเดินเวียนขวารอบกองไฟ แล้วออกไปขออาหารในหมู่บ้านบริเวณ
ใกล้ ๆ ที่กระทำพิธีนั้น ความสัมพันธ์ของพรหมจารีกับครอบครัวยังมีอยู่ ฉะนั้นเริ่มแรก
เขาก็จะขออาหารจากมารดาของเขาก่อน ต่อมาก็ขอจากเพื่อนหญิงของเขาและขอจาก
เพื่อนบ้าน ผู้ที่มีความเมตตาเขาและจะไม่ปฏิเสธการขออาหารของเขา เขาจะขอ
อาหารได้จากคนในทุกวรรณะ^๒ ยกเว้นจัณฑาล^๓ (จณฑาล)^๔ แต่บุคคลที่จัดว่าสมควร
ที่สุดที่เขาจะขออาหารคือ ผู้ที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์^๕

^๑San. GS. II. 6.5 - 6.

Hir. GS. I. 2.7.15 - 17.

Pār. GS. II. 5.1, 5 - 7.

Khā. GS. II. 4.27 - 29.

Go. GS. II. 10.42 - 43.

^๒Bau. Dh. I. 2.3.17.

^๓Ap. GS. I. 1.3.25.

^๔จัณฑาล คือ ผู้ที่เกิดจากบิดาวรรณะศูทรกับมารดาวรรณะพราหมณ์ ผู้ที่ใดที่
ว่าเป็นจัณฑาลนั้นจะถูกรังเกียจเหยียดหยามมาก ในสังคมอารยันอินเดีย.

^๕Bau. Dh. I. 2.3.18.

พรหมจารีแต่ละคนจะเบิกเผยววรรณะของตนเองด้วยคำพูดในการขออาหาร
 พรหมจารีที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์จะกล่าวขออาหารว่า "ภวติ ภิกษา เทहि"
 ส่วนพรหมจารีที่อยู่ในวรรณะกษัตริย์ก็จะกล่าวขออาหารด้วยคำพูดว่า "ภิกษา ภวติ เทहि"
 สำหรับพรหมจารีที่อยู่ในวรรณะแพศย์นั้นก็ใช้คำพูดว่า "เทहि ภิกษา ภวติ"

นั่นคือ พรหมจารีที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์จะพูดคำ "ภวติ" เป็นคำแรกใน
 ประโยค แต่พรหมจารีที่อยู่ในวรรณะกษัตริย์จะพูดคำว่า "ภวติ" กลางประโยค ส่วน
 พรหมจารีที่อยู่ในวรรณะแพศย์นั้น เขาจะพูดคำว่า "ภวติ" เป็นคำสุดท้าย^๑

เมื่อได้อาหารมาแล้ว พรหมจารีต้องนำมาให้อาจารย์ทั้งหมด และเขาจะ
 รับประทานอาหารนี้ไต่ก้ต่อเมื่ออาจารย์อนุญาตแล้ว^๒

^๑Pār. GS. II. 5.2 - 4.

Āp. Dh. I. 1.3.28 - 30.

Viṣ. Dh. XXVII. 25.

Bau. Dh. I. 2.3.17.

Gau. Dh. II. 36.

M.S. II. 49.

Vas. Dh. XI. 68 - 70.

^๒Hir. gr. I. 2.7.18.

Pār. gr. II. 5.8

Go. gr. II. 10.44.

Khā. gr. II. 4.30

Asv. gr. I. 22.10.

*Sān. gr. II. 6.7.

หิรัญยกะกิน - คฤหยสูตร กำหนดว่า ต่อมาอาจารย์จะรับเสื่อผ้าที่
พรหมจารีสวมใส่ในพีธีอุปนัยนี้ไป พร้อมกับกล่าวมนตร์ให้พรหมจารีว่า "เทพเจ้า
อวยพรแก่เจ้าผู้เป็นเจ้าของเสื่อผ้าที่เรารับมา หลังจากนั้นแล้วเจ้าจะมีแต่ความเจริญ
มั่งคั่ง มีแต่สิ่งอันดีงามเกิดแก่เจ้า เจ้าจะมีพี่น้องมากมาย และจะมีเพื่อนหลายคน"^๑

แต่เรื่องนี้ปรากฏในอาปัสตัมพ - คฤหยสูตร ว่า อาจารย์จะรับเสื่อผ้า
ของพรหมจารีไปในวันที่สี่ หลังจากที่กระทำพีธีอุปนัยแล้ว^๒ อย่างไรก็ตาม คัมภีร์
คฤหยสูตรเป็นส่วนมากไม่กล่าวถึงเรื่องนี้เลย อันเป็นข้อแสดงให้เห็นว่า การที่
อาจารย์รับเสื่อผ้าของพรหมจารีไปนี้ยังไม่เป็นที่นิยมกระทำกันโดยทั่วไป

เมื่อเสร็จพิธีออกขออาหารแล้ว ต่อไปก็มีการเลี้ยงอาหารพรหมณ์ที่เชิญมา
ในพีธี พรหมจารีจะนำอาหารมี ข้าวสุก ขนมหวานที่ทำด้วยแป้ง และแป้งผสมเนยใส
มาสังเวยพระอัคนี โสมเทพ เทพประจำปติ และเหล่าวิศวะเทพ ดังบทสวดที่ว่า

"อาหารนี้ถวายแด่พระอัคนี สวาहा
อาหารนี้ถวายแด่โสมเทพ สวาहा
อาหารนี้ถวายแด่พระอัคนีผู้เสพอาหาร สวาहा
อาหารนี้ถวายแด่พระอัคนีผู้เป็นเทพแห่งอาหาร สวาहा
อาหารนี้ถวายแด่เทพประจำปติ สวาहा
อาหารนี้ถวายแด่เหล่าวิศวะเทวา สวาहा

^๑ Hir. GS. 1.2.7.20.

^๒ Ap. GS. 4:11:26.

อาหารนี้ถวายแก่พระอัคนี - สวิษณุฤๅ (อคุนิ - สวิษณุฤๅ) สวาहा"^๒

ต่อมาพรหมจารีก็นำอาหารชนิดเดียวกันนี้อีกส่วนหนึ่งไปบวงสรวงสังเวช
วาสโทษปติ (วาสโทษปติ)^๓ ที่บนหน้าหรรษะที่ปลายซึ่งไปทางทิศตะวันออก ด้วยมนตรี
ว่า อาหารนี้ถวายแก่วาสโทษปติ สวาहा"^๔

เมื่อการเลี้ยงอาหารพรหมณ์เสร็จสิ้นแล้ว พรหมณ์จะสวคมนตรีอวยพรว่า
"วันนี้เป็นวันฤกษ์ดี ขอให้เจ้าจงเป็นสุขและโชคดี"^๕ ต่อจากนั้น พรหมจารีจะยื่นนึ่ง
จนกระทั่งพระอาทิตย์ตกดิน^๖

กองไฟที่ใช้กระทำพิธีอุปนิษันนี้ เขาจะเก็บรักษาให้ลุกติดอยู่สามวัน และ
ทั้งสามวัน พรหมจารีจะต้องบำเพ็ญพรต (วรต) คือ ไม่รับประทานอาหารรสจัด
ไม่รับประทานอาหารรสเค็ม ไม่ดื่มนม ไม่ดื่มน้ำผึ้ง ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ไม่รับ-
ประทานอาหารที่มีผัก ไม่ดื่มน้ำจากภาชนะดินเผา ไม่นำเศษอาหารที่เหลือจากการ
รับประทานของเขาไปให้แก่ผู้ที่อยู่ในวรรณะศูทร ไม่นอนหลับกลางวัน เมื่อเวลาอน

^๑ อคุนิสวิษณุฤๅ หมายถึงพระอัคนีผู้ซึ่งทำให้การประกอบพิธีกรรมเป็นไปด้วยดี.

^๒ Hir. GS. 1.2.7.21.

^๓ Sir Monier Monier Williams อธิบายไว้ใน A Sanskrit -
English Dictionary. p.943 ว่า วาสโทษปติ หมายถึงเทพผู้ดูแลรักษาบ้านที่
เราอยู่อาศัย.

^๔ Hir. GS. I. 2.7.24.

^๕ Ibid. I. 2.7.25.

^๖ Khā. GS. II. 4.31.

Go. GS. II. 10.45.

Pār. GS. II. 5.8.

หลักก็ตองนอนหลับบนพื้นดิน ไม่กล่าวเท็จ ไม่นำของของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาต ตองถือไม้เท้าเสมอ ตองเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาจารย์ของเขา ตองประพฤติพรหมจรรย์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสตรี ตองออกขออาหารทุกเช้าเย็น และนำมาให้อาจารย์ นำหมอน้ำตักน้ำให้เต็มมาให้อาจารย์ทุกเช้าเย็น และทุกเช้าเย็นเขาจะตองออกไปหาพินมาจากป่าเพื่อใช้ใส่ในกองไฟพิธิ ในการบวงสรวงสังเวทเทพเจ้า^๑ สำหรับพิธีกรรมในการบวงสรวงสังเวทเทพเจ้าดังกล่าวนี้ มีบรรยายในคัมภีร์ทริถนยเกศินคฤหยสูตร ว่า เริ่มโดยพรหมจารีพรมน้ำรอบกองไฟ แล้วกวาดพื้นรอบกองไฟจากซ้ายไปขวาด้วยมือที่เปียกน้ำ พร้อมทั้งท่องมนตร์ไปควย เสร็จแล้วต่อมาเขาจะพรมน้ำรอบกองไฟอีกครั้งหนึ่ง แล้วใส่ไม้เชื้อเพลิงในกองไฟ พร้อมทั้งกล่าวบวงสรวงสังเวทและขอพรจากเทพเจ้าทั้งหลายให้ตนเองมีความรุ่งเรือง แข็งแรง มีความเข้าใจอันลึกซึ้งในการเรียนพระเวท กังเซน

"ไม้นี้ถวายพระอัคนิ ควยไม้นี้ท่านจะดูกลโหลงและได้มาซึ่งความแข็งแรง ขอให้ขารุงโรจน์ และได้มาซึ่งความแข็งแรงควยเด็ก สวาहा"^๒

^๑ Āp. GS. 4:11:20 - 22.

Hir. GS. 1.2.8.1 - 2.

Go. GS. II. 10.47.

Āśv. GS. 1.22.19.

Khā. GS. II. 4.32.

Pār. GS. II. 5.10 - 12.

*Sān. GS. II. 6.8.

^๒ Hir. GS. 1.2.8.3 - 6.

"ขอพระอินทร์ให้ความเข้าใจอันลึกซึ้งแก่ข้า ขอเทพธิดาสรัสวดี (สรสวดี) ให้ความเข้าใจอันลึกซึ้งแก่ข้า ขออสูรวิหังสองผู้คล่องมาลัยคอกบัวไว้ที่คอ จงให้ความเข้าใจอันลึกซึ้งแก่ข้า สวาहा"^๑

พิธีบูชาไฟจะสิ้นสุดลงด้วยการกระทำความสะดวกรอบกองไฟอีกครั้งหนึ่ง โดยการกวาดพื้นรอบกองไฟจากซ้ายไปขวาค้วยมือที่เปียกน้ำ แล้วพรมน้ำรอบกองไฟ พร้อมทั้งท่องมนตร์ขอพร เป็นการส่งท้ายว่า

"ข้าแต่พระอัคนี ขอให้ข้าสว่างรุ่งโรจน์ดังเช่นความรุ่งโรจน์ของท่านเถิด"

"โอม, ขอให้ข้ามีความเข้าใจอันลึกซึ้งเถิด"

"โอม, ขอให้บุตรจงเกิดแก่ข้าเถิด"^๒

เวลาในการบำเพ็ญพรตนั้นมีกำหนดว่า อาจจะทำเพ็ญพรตเป็นเวลา ๓ วัน หรือ ๑๒ วัน หรือ ๑ ปี ก็ได้^๓

เมื่อบำเพ็ญพรตครบกำหนดแล้ว พรหมจารีก็จะลาพรต เริ่มด้วยการเลี้ยงอาหารพรานหมณ์อีกครั้งหนึ่ง เหมือนดังที่กระทำมาแล้วในข้างต้น เมื่อการเลี้ยงอาหารสิ้นสุดลงแล้ว พรานหมณ์ก็จะสวดมนตร์ให้พรดังเช่นครั้งก่อนอีกว่า

"วันนี้เป็นวันฤกษ์ดี ขอเจ้าจงมีความสุข จงโชคดี"^๔ หลังจากนั้นพรหมจารีก็จะกล่าวลาพรตด้วยคำว่า "ข้าแต่พระอัคนีผู้เป็นเทพแห่งศาสนพรต ข้ารักษาพรตมาครบกำหนดแล้ว"^๕

^๑Hir. GS. 1.2.8.3 - 6.

^๒Asv. GS. I. 22.19.

^๓Hir. GS. 1.2.8.7.

Go. GS. II. 10.48.

จากนั้นเขาจะถวายข้าวที่ต้มสุกแล้วแก่เทพสวิตฤ ต่อมากองไฟพีธีก็จะถูกดับ ถึงแม้ไฟในพีธีอุปนิษจะดับแล้วก็ตาม แต่พรหมจารีก็ยังมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลบวงสรวงสังเวไฟศักดิ์สิทธิ์ในบ้านของอาจารย์อีกต่อไป

การเรียนของพรหมจารีนั้น เรียนแบบท่องจำโดยท่องตามอาจารย์ด้วยปากเปล่า^๑ ซึ่งจะต้องใช้สติปัญญาความจำที่ถูกต้องแม่นยำ จึงจะเรียนสำเร็จได้ด้วยดี ดังนั้น คัมภีร์คฤห्यสูตรบางคัมภีร์จึงกำหนดว่า พีธีอุปนิษจะสิ้นสุดลงอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยพีธีให้พรหมจารีสวดอ้อนวอนขอปัญญาความฉลาดเป็นเลิศจากเทพเจ้า พีธีนี้เรียกว่า พีธีเมธาชนนะ (เมธาชนน) พีธีนี้เริ่มในวันรุ่งขึ้นหลังจากพรหมจารีลาพรตแล้ว อาจารย์ของเขาจะเป็นผู้ดูแลให้เขากระทำพีธีนี้โดยตลอด เริ่มแรกอาจารย์จะให้เขามองตรงไปยังขอบฟ้าข้างหน้า^๒ ต่อจากนั้นให้เขาพรมน้ำสปรอยจากซ้ายไปขวารอบ ๆ ต้นปลาศะที่มีรากขึ้น ๑ ราก หรือถ้าไม่มีต้นปลาศะก็ใช้ไม้ค้ำพุ่มากุตะแทนได้ ขณะที่พรหมจารีพรมน้ำรอบต้นปลาศะนั้น เขาก็จะท่องมนตร์ขอพรจากเทพเจ้า ขอให้เขามีความปราศเปรี๊ยะ และได้เป็นผู้ค้ำจุนรักษาพระเวทอันมีค่าสูงนี้ไว้ได้สมดังใจปรารถนา^๓

^๑ดูบทที่ ๓ หน้า ๖๖.

^๒Nārāyaṇa ผู้เขียนอรรถกถาคัมภีร์อาศวลายนคฤห्यสูตร อธิบายว่าการมองตรงไปข้างหน้าในทิศที่ควรมองนั้นมีเพียง ๓ ทิศ คือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก-เฉียงใต้ และทิศตะวันตกเฉียงใต้.

Hermann Oldenberg tr. Āśvalāyana Grhyasūtra. Vol. 29. of The Sacred Books of the East. Foot Note 20. p. 192.

^๓Asv. GS. I. 22.20.

พิธีเมธาชนนะนี้มีกล่าวแตกต่างกันไปอยู่บ้างในบางคัมภีร์ บางคัมภีร์กำหนด
ว่า คนปลาตะเพียนที่พรหมจารีใช้ในพิธีนี้จะต้องมีรากขึ้นทางทิศตะวันออก หรือทิศเหนือก็ได้
และเขาจะต้องชะโลมทาโคนต้นไม้ด้วยเนยใสจนทั่ว^๑ แต่ในบางคัมภีร์กล่าวแต่เพียง
ให้พรหมจารีสวมมนตร์ภายในร่มเงาของคนปลาตะเพียนที่เขาชะโลมทาด้วยเนยใสเท่านั้น
ไม่ได้กำหนดถึงรากของคนปลาตะเพียนและการพรมน้ำรอบ ๆ คนปลาตะเพียนอย่างใด^๒

พิธีอุปนัยของคนพิการและบุตรที่เกิดจากชู้

สังคมของชาวฮินดูนั้น ผู้ที่พิการมาแต่กำเนิด เช่น คาบอด เป็นใบ
หูหนวก เป็นง่อย วิกลจริต จิตทรมาน และแม้กระทั่งผู้ที่พิการจากโรคร้ายต่าง ๆ
ก็ตาม จะถูกกีดกันไม่มีสิทธิที่จะไ้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินมรดก หรือเป็นเจ้าของทรัพย์สิน
ใด ๆ เลย แต่จะไ้รับการดูแล อุปถัมภ์ คำชูจากผู้อื่น และมีโอกาสจะเข้าพิธี

^๑Bhār. GS. I. 10 อ้างถึงใน Ram. Gopal, India of Vedic Kalpasūtras. p. 301.

^๒M. GS. 1.4.1 อ้างถึงใน Ram. Gopal, India of Vedic Kalpasūtras. p. 301.

Kath. GS. 41.20 - 21 อ้างถึงใน Ram. Gopal, India of Vedic Kalpasūtras. p. 301.

แต่งงานได้ แต่มีระเบียบข้อบังคับของสังคมประการหนึ่งว่า ชายวิเศษทุกคนจะเข้าสู่วิธีแต่งงาน จะต้องเข้าพิธีอุปนัยก่อน^๒ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าถ้าเช่นนั้นคนพิการก็น่าจะมีสิทธิ์เข้าพิธีอุปนัยได้ ในเพาชายนคฤหย เศษสูตร^๓ กำหนดว่าคนพิการมีสิทธิ์เข้าพิธีอุปนัยได้ แต่พิธีอุปนัยของคนพิการหรือผู้ไม่สมประกอบนั้นมีลักษณะแตกต่างไปจากพิธีอุปนัยของคนปกติธรรมดา คือ พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น พิธีบวงสรวงสังเวทย เทพเจ้าทั้งหลาย พิธีอัสมาโรหณะ หรือพิธีขึ้นก่อนหิน พิธีสวมเครื่องแต่งกายพรหม-จารี พิธีคาศายรัศเคว์ และรับไม้เท้า เป็นต้น จะต้องกระทำอย่างเงียบ ๆ ตลอด จนไม่มีพิธีการถามชื่อของผู้เข้าพิธี และไม่ตองใหญ่เข้าพิธีประกาศชื่อของตน บทสวด

M.S. IX. 201, 202, 203.

anam^๑sau klībapatitau jātyandhabadhirau tathā /
 unmattajadamūkāśca ye ca kecinnirindriyāḥ // 201 //
 sarveṣamapi tu nyāyamaḥ dātum saktyā manīṣinā /
 grāsācchādanamatyantam patite hyadadabhdavet // 202 //
 yadyarthitā tu dāraiḥ syātklībādīnām kathamcana /
 teṣāmutpannatantūnāmapatyam dāyamarhati // 203 //

Āp. Dh. II. 6.14.1.

Gau. Dh. 28.41 - 42.

Vis. Dh. 15.32.

Vas. Dh. 17.52 - 54.

^๒อุปนัยที่ ๒ หน้า ๑๑.

^๓คฤหย: เศษสูตร หมายถึงพระสูตรที่รวบรวมข้อเล็กน้อย อันเป็นส่วนที่เป็นเศษหรือเหลือของคฤหยสูตรเอาไว้ด้วยกัน.

ทุกบททุกตอนที่ใช้สวดประกอบในพิธี อาจารย์ผู้กระทำพิธีจะเป็นผู้สวดเองทั้งหมด โดยสวดพิมพ์เบา ๆ เท่านั้น อีกทั้งพิธีถวายเนยใส และอาหารแกเทพเจ้าทั้งหลาย อาจารย์ผู้กระทำพิธีก็จะกระทำแทนเด็กผู้เข้าพิธีด้วย^๑

จะเห็นได้ว่า แม้นคนพิการจะมีโอกาสได้เข้าพิธีอุปนัยก็ตาม แต่ก็กระทำเพียงให้ได้ชื่อว่าอุปนัยแล้วเท่านั้น มิใช่กระทำพิธีเพื่อมุ่งจะได้ศึกษาพระเวทจริง ๆ และคงจะไม่ได้ศึกษาพระเวทเลยแม้แต่น้อย เพราะแม้กระทั่งสวดมนตร์ตามอาจารย์ผู้ประกอบพิธีเขาก็ไม่ได้กระทำเสียแล้ว ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะไม่อาจกระทำได้ เนื่องจากความพิการของเขาก็เป็นได้

อนึ่ง มีปรากฏในคัมภีร์พรหมปุราณะ (พรหมปุราณ) ว่า ลูกชายที่เกิดจากหญิงที่มีสามีแล้วแต่คนอกใจสามีลักลอบมีชู้ก็ หรือลูกชายที่เกิดจากหญิงม่ายสามีตายแต่ลักลอบมีสามีใหม่โดยไม่ถูกต้องตามประเพณีก็ดี ถ้าปรากฏว่าทั้งพ่อและแม่อยู่ในวรรณะพราหมณ์ทั้งคู่ ลูกชายที่เกิดมาก็มีสิทธิที่จะเข้าพิธีอุปนัยได้ แต่เนื่องจากพ่อแม่ประพฤตินอกประเพณี ดังนั้นลูกจึงถูกลงโทษ ให้มีสิทธิเข้าพิธีอุปนัยได้เพียงอย่างคนพิการ

^๑Baudhāyana Grhyasēsasūtra II. 9.14.

sandhajadakhībāndhavyasanivyādhitonmattahinānga-badhi-rādhikāngāmayāvi-epasmāri-svitri-kusthi-dīrvaroginascai tena vyārvyātā ityeke /

อ้างถึงใน P.V. Kane, History of Dharmasāstra. II. 1.298.

เท่านั้น^๑ และสังคมก็ไม่ยอมรับว่าลูกที่เกิดมานั้นเป็นพรหมณ์อย่างแท้จริงด้วย^๒

พิธีอุปนัยน์ของสตรี

ในสมัยพระเวท คือประมาณ ๑,๐๐๐ ปี ก่อนคริสตกักราช (ประมาณ ๕๐๐ ปี ก่อนพุทธศักราช) สังคมอารยันอินเดียยังไม่มีข้อกำหนดที่เคร่งครัด ประชาชนจึงดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายและเป็นอิสระ จากระเบียบประเพณีต่าง ๆ สตรีในสมัยพระเวทตอนต้นมีสิทธิเท่าเทียมชาย มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งทางสังคมและทางศาสนา สตรีสามารถทำพิธีบวงสรวงได้เอง^๓ และร่วมกระทำพิธีบวงสรวงกับ

^๑พรหมปุราณะ อ้างถึงใน P.V. Kane, History of Dharmaśāstra.
II. 1.298.

^๒Āp. Dh. II: 6.13.1.

M.S. X. 5.

sarvavarṇeṣu tulyāsu patnīṣvaksatayoniṣu /
ānulomyena sambhutā jātyā jneyāsta eva te //

Yāj. S. I. 90.

savarṇebhayaḥ savarṇeṣu jāyante hi saajātayah /
ānindyeṣu vivāheṣu putrāḥ santānvardhanāḥ //

^๓R.V. 5.28.3.

agne sardha mahate saubhagāya tavā dyumnanyuttamāni
saṁtū /

sam jāspatyam suyamamā grṇusva śatrū yatāmabhitisthā
mahāmsi //

Sat. Br. 1.1.4.13.

สามี^๑ สตรีในสมัยพระเวทได้รับการศึกษาอบรมเป็นอย่างดี เธอได้เข้าพิธีอุปนัย^๒ และสามารถศึกษาพระเวทได้เช่นเดียวกับชาย ถึงแม้จะเห็นได้จากสตรีบางคนสามารถ แต่งบทสวดและทำพิธีบวงสรวงไคถวย เช่น นางวิศวารา (วิศวารา) ผู้แต่งบทสวด ฤคเวท ๕.๒๕ นางโลปามุทรา (โลปามุทรา) ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๑.๑๗๕ นางสิกตา (สิกตา) ผู้แต่งฤคเวท ๔.๕๑ นางโฆษา (โฆษา) ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๑๐.๓๕ และ ๔๐ และนางอปลา ผู้แต่งบทสวดฤคเวท ๔.๕๑.๑ - ๗ เป็นต้น^๓ นอกจากนี้ ยังมีข้อความในอถรรพเวทระบุว่า หญิงสาวยอมได้สามีที่หนุ่มกว่าการศึกษา พระเวท^๔ อีกด้วย

แม้ในปลายสมัยพระเวท คือประมาณ ๘๐๐ ปี ก่อนคริสตกักราช (ประมาณ ๒๕๐ ปี ก่อนพุทธศักราช) ก็ยังมีนักปราชญ์สตรีที่มีชื่อเสียงอยู่บ้าง ได้แก่ นางไมเตรยิ (ไมเตรยิ) ซึ่งเป็นภรรยาคนหนึ่งของพราหมณ์ยาญูวัลกะ (ยาญูวัลกย) นางได้ศึกษา เรื่องพรหม^๕ และความจริงอันสูงสุด^๕ และนางคาร์ตี วาจกนวี (คาร์ตี วาจกนวี) ซึ่งสามารถอภิปรายปัญหาเกี่ยวกับปรัชญาอันลึกซึ้งกับพราหมณ์ ยาญูวัลกยะ^๖ ในที่ประชุมนักปราชญ์แห่งราชสำนักวิเทหะของท้าวชนก หลักฐานเหล่านี้ย่อมแสดงว่า สตรีในสมัยพระเวทนั้นมีโอกาสได้เข้าพิธีอุปนัย เพื่อศึกษาพระเวทเช่นเดียวกับชาย

^๑ A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization. (Delhi : Motilal Banarsidass, 1973), p. 10.

^๒ Radha Kumud Mookerji, Ancient India Education. p. 51.

^๓ AV. 11.5.18.

brahmacāryena kanyā yuvānam vindate patim /

^๔ พรหมในที่นี้หมายถึงพรหมัน คือ วิทยญาณในจักรวาล.

^๕ Br. Up. 4.5.1 และ 2.4.1.

^๖ Ibid. 3.6.

สำหรับพิธีอุปนัยของสตรีในสมัยพระเวทนั้น ก็คงจะมีพิธีเช่นเดียวกับชาย คือ มีพิธีอย่างเรียบง่าย เพียงแค่สตรีผู้ขอเป็นศิษย์นำพื้นมา ๑ ท่อน สำหรับใช้ในการบูชาวงสรวง เมื่อมาพบอาจารย์แล้วก็กล่าวขอเป็นศิษย์ หรือเป็นพรหมจารีเพื่อศึกษาพระเวทจากอาจารย์ของเขา แต่หน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารีที่เป็นสตรีนั้น แตกต่างกับหน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารีที่เป็นชายอยู่มาก เป็นคนว่า สตรีไม่ต้องออกไปขออาหาร (ภิกษา) ประจำวัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีจะได้รับการสอนพระเวทจากญาติพี่น้องผู้ใกล้ชิดคนเช่น พ่อ ดุง และพี่ชาย เท่านั้น และเมื่อถึงเวลาที่เธอจะต้องแต่งงานเธอก็จะหยุดการศึกษาได้ สตรีที่ศึกษาพระเวทเพียงช่วงเวลาก่อนแต่งงานนี้มีชื่อเรียกว่า สตรีโยวาหา แต่เนื่องจากในสมัยพระเวทสตรีมีอิสระในเรื่องแต่งงาน ฉะนั้นจึงมีบ้างเหมือนกันที่สตรีใช้เวลาศึกษาพระเวทและปรัชญาต่าง ๆ อันลึกซึ้งเป็นเวลานาน บางคนก็ศึกษาจนตลอดชีวิตของเธอ สตรีพวกนี้เรียกว่า พรหมวาที^๒ (พรหมวาทีนี้)

ต่อมาความนิยมให้สตรีศึกษาพระเวทเริ่มลดน้อยถอยลง จนกระทั่งเมื่อประมาณ ๕๐๐ ปี ก่อนคริสตกักราช (ประมาณ ๕๐ ปี ก่อนพุทธศักราช) มีสตรีเพียง

^๑ดูหน้า ๔๑.

^๒A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization. p. 10 - 11.

Radha Kumud Mookerji, Ancient India Education. p. 51.

Radha Kumud Mookerji เรียกสตรีที่ศึกษาพระเวทเพียงแคก่อนแต่งงานว่า สตรีโยพฐ (สตรีโยพฐ) แต่เรียกสตรีที่ศึกษาพระเวทและปรัชญาเป็นเวลานานนี้ว่า พรหมวาที (พรหมวาทีนี้) เช่นเดียวกับ Dr. Altekar.

๒ - ๓ คนเท่านั้นที่อุทิศตนเพื่อการศึกษาพระเวทอย่างเคร่งครัด หลังจากเข้าพิธีอุปนัยแล้ว^๑ ต่อมาประมาณ ๒๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล (ประมาณ พ.ศ. ๓๐๐) การศึกษาของสตรีก็เริ่มมีอุปสรรคมากขึ้น เนื่องจากสังคมนิยมให้สตรีแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ถึงแม้ข้อความกำหนดในมนุสมฤติว่า ชายอายุ ๓๐ ปี ควรแต่งงานกับสตรีอายุ ๑๒ ปี และชายอายุ ๒๔ ปี ควรแต่งงานกับสตรีอายุ ๘ ปี^๒ จะเห็นว่าช่วงระยะเวลาที่สตรีจะศึกษาพระเวทนั้นจะมีอย่างมากที่สุดเพียง ๑ - ๒ ปีเท่านั้น^๓ บางทีก็ไม่มีโอกาสเลย และเป็นไปไม่ได้เลยที่จะศึกษาพระเวทได้หมดภายในเวลาเพียง ๑ - ๒ ปี ซึ่งก็มีผลทำให้พิธีอุปนัยของสตรีค่อย ๆ กลายความสำคัญลง ถึงแม้ปรากฏข้อความในมนุสมฤติว่า สตรีเข้าพิธีอุปนัยได้แต่ไม่คงมีการท่องพระเวท^๔ และในที่สุดประมาณคริสตกาล ๒๐๐ (ประมาณพุทธศักราช ๗๕๐) พิธีอุปนัยของสตรีก็เลิกกระทำกันโดยสิ้นเชิง

^๑A.S. Altekar, The Position of Women in Hindu Civilization. p. 203.

^๒M.S. IX. 94.

Trimsadvarṣodvāhetkanyāṃ hr̥dyāṃ dvādasavārsikīm /
Tryaṣṭavarṣo'sṭavarṣāṃ vā dharme sīdati satvarah //

^๓สตรีจะเข้าพิธีอุปนัย ขณะอายุประมาณ ๘ - ๑๐ ปี

A.S. Altekar, The Position of Woman in Hindu Civilization. p. 348.

^๔M.S. II. 66.

amantrikā tu karyeyam strīnāmāvṛdāśeṣataḥ /
samskāraṅgāṃ sarīrasya yathākālam yathākramam //

ตลอดจนพิธีทางศาสนาต่าง ๆ สตรีก็มิได้รับการสนับสนุนให้กระทำด้วย โดยถือหลักว่า พิธีแต่งงานก็คือ พิธีอุปนัยของสตรี การปรนนิบัติรับใช้สามีก็คือการปรนนิบัติรับใช้ อาจารย์ผู้สอนพระเวท และหน้าที่ต่าง ๆ ที่ต้องปฏิบัติในครอบครัวก็เป็นสิ่งที่กระทำแทน การบวงสรวงไฟศักดิ์สิทธิ์แล้ว^๑

อาจกล่าวได้โดยย่อว่า พิธีอุปนัยของสตรีมีร่องรอยปรากฏขึ้นตั้งแต่สมัย พระเวท แต่ต่อมาความสำคัญของพิธีอุปนัยของสตรีก็ลดน้อยถอยลง จนในที่สุดก็หมด ความหมายโดยสิ้นเชิงในสมัยสุคร เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมของชาวอินเดียนั้นเดิมที ยังนิยมให้สตรีแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ไม่นิยมให้สตรีศึกษาเล่าเรียน ฉะนั้น พิธีอุปนัย ก็เป็นสิ่งไม่จำเป็นสำหรับเธอ นอกจากนี้ยังถือกันว่าพิธีแต่งงานก็คือพิธีอุปนัยของสตรี นั้นเอง

พิธีอุปนัยตามที่ปรากฏในคฤห्यสุครต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็น พิธีกรรมที่ใ้กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนที่แน่นอน ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีพิธีกรรมมากมาย

^๑M.S. II. 67.

vaivāhiko vidhiḥ strīnām samskāro vaidikah smṛtaḥ /
patisevā gurau vāso gahārtho'gniparikriyā //

G. Bühler tr. The Law of Manu. Vol. XXV of The Sacred Books of the East. ed. F. Max Müller note 66 - 67, p. 42.

Yāj. S. I. 13.

evamenah samam yāti vijagarbhasmudbhavam /
tūsnīmetāḥ kriyāḥ strīnām vivāhastu samantrakah //

สลัษัชน และเต็มไปด้วยการสวดอ้อนวอนขอพรจากเทพเจ้า เด็กชายในวรรณะสูง ทั้งสาม คือ พรหมณ์ กษัตริย์ และแพศย์ เท่านั้นที่มีสิทธิเข้าพิธีได้ แม้จะพิการก็ตาม

หน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารี

หลังจากพิธีอุปนัยนผ่านพ้นไปแล้ว เด็กผู้ชายพิธีก็ได้ชื่อว่าเป็นทวิชะ คือ ผู้เกิด ๒ ครั้ง ครั้งแรกเกิดจากครรภ์มารดา ครั้งที่สองนั้นเกิดโดยพิธีทางศาสนา คือ พิธีอุปนัย ซึ่งอาจารย์เป็นผู้ประกอบพิธีให้แก่เขา เป็นผู้นำเขาเข้าสู่ชีวิตใหม่ คือ ชีวิตการเป็นพรหมจารีหรือชีวิตการเป็นนักศึกษา ซึ่งเขาจะต้องอาศัยอยู่กับอาจารย์ของเขา เพื่อศึกษาพระเวท จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา เนื่องจากอาจารย์แต่ละคน จะมีพรหมจารีอาศัยอยู่หลายคนและหลายรุ่น จึงเป็นธรรมเนียมที่จะต้องกำหนด วินัยข้อบังคับและหน้าที่ต่าง ๆ ให้พรหมจารีปฏิบัติ เพื่อความสงบสุขและความมีระเบียบ ในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเรื่องนี้มีกล่าวอย่างละเอียดในวรรณคดีสูตร โดยเฉพาะธรรมสูตร, แต่ในที่นี้จะขอล่าวพอเป็นสังเขป เพื่อให้ใคร่ถึงสภาพความเป็นอยู่ของพรหมจารี และ ความสัมพันธ์ระหว่างพรหมจารีกับอาจารย์ของเขา

หน้าที่ที่สำคัญของพรหมจารีก็คือ การศึกษาพระเวท แต่นอกจากการศึกษา พระเวทแล้วยังมีหน้าที่อื่นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การปรนนิบัติรับใช้อาจารย์ของเขา ดังกล่าวในมนุสมฤติว่า "พรหมจารีต้องขยันศึกษาพระเวทและปรนนิบัติอาจารย์"^๑

^๑ M.S. II. 191.

codito gurunā nityamapracodita eva vā /
kuryādadhyaiane yatnamācāryasya hitesu ca //

Yāj. S. I. 27.

āhūtascāpyadhīyīta labdham cāsmāi nivedayet /
hitam cāsyācarennityam manovākkāyakarmabhih //

พรหมจารีจะต้องตื่นนอนก่อนอาจารย์ของเขา และจะพักผ่อนไถ่ก็ต่อเมื่ออาจารย์ของเขา
 เขาก็พักผ่อนแล้ว^๑ อาจารย์สั่งให้เขาทำอะไร เขาจะต้องรีบกระทำทันที โดยไม่คิดเอื้อน
 ฝักฝิ่น^๒ เขาต้องปรนนิบัติรับใช้กระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่อาจารย์ของเขาพอใจ และ
 ต้องกระทำด้วยความเต็มใจ เช่น ดูแลช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ ของอาจารย์
 ตลอดจนเรื่องเฉพาะตัว เช่น ดูแลช่วยเหลืออาจารย์ของเขาในขณะที่อาบน้ำชำระร่างกาย
 ภาย สระดม และช่วยเหลือในขณะที่อาจารย์หิวลมແຕ່งตัว^๓ ก่อนที่อาจารย์จะเข้านอน
 พรหมจารีก็จะต้องชำระล้างทำความสะอาดเท้าให้อาจารย์^๔ เป็นต้น การดูแลช่วยเหลือ
 นี้ยังเผื่อแผ่ไปถึงลูกและเมียของอาจารย์อีกด้วย เพียงแต่ในเรื่องเฉพาะตัว คือ
 ล้างเท้า อาบน้ำและແຕ່งตัว เหล่านี้พรหมจารีไม่ต้องกระทำ^๕

^๑ M.S. II. 194.

hīnānavastraveṣaḥ syātsarvadā gurusannidhau /
 uttiṣṭhetprathamā cāsyā caramam caiva samviśet //

Bau. Dh. I. 2.3.21.

Gau. Dh. II. 21.

Āp. Dh. I. 1.4.22, 24, I. 2.4.28.

^๒ Āp. Dh. I. 2.7.25.

^๓ Bāu. Dh. I. 2.3.35.

^๔ Āp. Dh. I. 2.6.1.

^๕ M.S. II. 209.

utsādanam ca gātrānām snāpanocchiṣṭabhojane /
 na kuryādguruputrasya pādāyoscāvanejanam //

Āp. Dh. I. 2.6.1.

Vis. Dh. XXVIII. 31.32.

ทุกเขาเป็น พรหมจรรย์จะตองออกขออาหาร (ภิกษา) เมื่อใดอาหารหรือ
 สิ่งของใด ๆ มาแล้ว เขาจะตองนำมามอบให้อาจารย์ของเขาทั้งหมด เขาจะ
 รับประทานอาหารนี้ได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากอาจารย์แล้ว^๑ ทุกเขาเป็นเขาจะตอง
 นำน้ำมาให้อาจารย์หนึ่งหม้อเต็ม^๒ และทุกเขาเป็นเขาจะตองดูแลไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำ
 บ้านของอาจารย์ของเขาด้วย เขาจะตองไปเก็บฟืนมาจากป่าเพื่อใส่ลงในไฟศักดิ์สิทธิ์
 โดยสม่ำเสมอทุกเขาเป็น นอกจากนี้ ยังตองช่วยเหลืออาจารย์ขณะบูชาบวงสรวงไฟ

^๑M.S. II. 108, 182.

agnīndhanam bhauksacaryāmadhah sayyām gurorhitam /
 ā samāvartanātkuryātkṛtopanayano dvijah // 108 //
 udakumbham sumanaso gosakṛnmṛttikākusān /
 āharedyāvadarthāni bhaikṣam cāharahāscaret // 182 //

Āp. Dh. I. 1.3.25, 31 - 32.

Gāu. Dh. II. 8.

Vis. Dh. XXVII. 9 - 10.

Āśv. GS. I. 22.4.

Sān. GS. II. 67 - 68.

Pār. GS. II. 5.11.

^๒M.S. II. 182.

ศักดิ์สิทธิ์อีกควย^๑

คัมภีร์ธรรมศาสตร์โดยทั่วไป นอกจากจะเน้นในเรื่องพรหมจารีมีหน้าที่
ปรนนิบัติอาจารย์ของเขาแล้ว ยังให้ความสำคัญแก่เรื่องการเคารพเชื่อฟังอาจารย์
อีกควย กังคักกล่าวในมนุสมฤติว่า "เมื่อเราซุกคินเราจะได้น้ำนั้นใด ศิษย์ที่เชื่อฟัง
คำของอาจารย์ก็จะได้รับความรู้ที่แฝงอยู่ในตัวของอาจารย์นั้นนั้น"^๒

^๑M.S. II. 108. 176.

nityam snātvā śuciḥ kuryaddevarsipitṛtarpanam /
devatābhyarcanam caiva samidādhanameva ca // 176 //

Yāj. S. I. 25.

sandhyām pṛakaprātarevaḥ hi tiṣṭhedāsūryadarsanāt /
agnikāryam tataḥ kuryātsandhyayorubhayorapi //

Āp. Dh. I. 1.4.16.

Bāu. Dh. I. 1.3.19.

Viś. Dh. XXVIII. 4.

Āp. GS. 4.11.23 - 24.

Āsv. GS. I. 22.5.

Gau. GS. II. 8.

Pār. GS. II. 5.11.

^๒M.S. II. 218.

yathā khanankhanitreṇa naro vāryadhigacchati /
tathā gurugatām vidyām śusrūsuradhigacchati //

พรหมจารีจะเรียกอาจารย์ของเขาว่า "พ่อ" (ปิตา) และเขาจะตองเคารพ
 อาจารย์ประจำเป็นพ่อบังเกิดเกล้าของเขาจริง ๆ เพราะว่าอาจารย์ก็คือพ่อของเขา
 ในการเกิดครั้งที่สองนี้ โดยมีทศกศาวีตรี^๑ เป็นแม่^๒ พรหมจารีจะตองเคารพเชื่อ
 ฟังคำสั่งสอนของพ่อคนที่สอง หรืออาจารย์ของเขาทุกประการ^๓ อย่างไรก็ตาม แม้จะ

^๑คือบทสวด RV. III. 62.10 ภูเขา ๖๘ และ ๖๘ เริงอรณ ๒

^๒M.S. II. 144, 150, 171.

ya āvr̥notyavitatham brahmanā sravanāvubhau /
 sa mātā sa pitā jñeyastam na druhyetkadācana // 144 //
 brāhmasya janmanah kartā svadharmasya ca sāsītā /
 bālo'pi vipro vrd̥rvasya pitā bhavati dharmatah // 150 //
 vedapradānādācāryam pitaram paricakṣate /
 na hyasminyujyate karma kimcidāmañjabandhanāt // 171 //
 Vās. Dh. II. 3 - 4.

Viś. Dh. XXVII. 38, XXVIII. 1.

^๓M.S. II. 117.

Laukikam vaidikam vāpi tathādhyātmikameva ca /
 ādadīta yato jñānam tam pūrvamabhivādayet //

Āp. Dh. I. 1.2.19.

Bāu. Dh. I. 2.4.42.

Pār. GS. II. 5.11.

กำหนดให้พรหมจารีเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของอาจารย์ทุกประการ แต่ก็มีเงื่อนไขว่า ถ้าอาจารย์สั่งให้เขากระทำความผิด เขาก็อาจจะไม่กระทำตามคำสั่งได้^๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านอกจากเพื่อความถูกต้องแล้ว เขายังต้องการให้พรหมจารีเป็นคนมีเหตุผล และเป็นตัวของตัวเอง ว่าจะอะไรถูกอะไรควร พรหมจารีจะต้องแสดงการเคารพอาจารย์ทุกเช้าและทุกครั้งที่เราเริ่มเรียนพระเวท ตลอดจนเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนในแต่ละครั้ง ควบการไขว้มือจับเท้าของอาจารย์ มือขวาจับเท้าขวา มือซ้ายจับเท้าซ้าย การเคารพในลักษณะนี้เรียกว่า พรหมัญชลี (พรหมัญชลี)^๒

นอกจากนี้พรหมจารียังจะต้องมีสัมมาคารวะอาจารย์ของเขาเสมอทั้งต่อหน้าและลับหลัง เช่น นั่งในที่ต่ำกว่าอาจารย์เสมอ^๓ ไม่เหยียดเท้าตรงไปที่อาจารย์^๔

^๑ Ap. Dh. I. 1.2.19.

Bau. Dh. I. 1.1.2.19.

^๒ M.S. II: 71, 72.

brahmārambhe'vasāne ca pādaḥ grāhyau guroḥ sadā /
saṃhatya hastāvadhyeyam sa hi brahmāñjaliḥ smṛtaḥ // 71 //

vyatyastapāninā kāryamupasamgrahanam guroḥ /
savyena savyaḥ sprastvyo daksinena ca daksinaḥ // 72 //

Gau. Dh. I. 51 - 52.

Bau. Dh. I. 2.3.25.

Vis. Dh. XXVIII. 15 - 16.

^๓ Vis. Dh. XXVIII. 12.

Āp. Dh. I. 1.2.21.

Gau. Dh. II. 21.

Pār. GS. II. 5.12.

^๔ Āp. Dh. I. 2.6.3.

เมื่อเขาจะเข้ามาพบอาจารย์ก็เข้ามาอย่างนอบน้อมการวะเสมอ^๑ และต้องฟังคำพูด
ของอาจารย์อย่างสำรวมและสนใจ^๒ เมื่ออาจารย์มาหาเขา เขาก็จะต้องลุกขึ้นยืน
ต้อนรับและทำความเคารพ เขาจะต้องไม่พูดหรือสนทนากับอาจารย์ขณะที่เขากำลังนอน
หรือแม้แต่นั่งหรือยืนฟังสิ่งใด ๆ อยู่ก็ตาม ตลอดจนขณะที่เขากำลังรับประทานอาหาร
อยู่ เขาก็ไม่ควรจะพูดกับอาจารย์ และเขาจะต้องมองดูหน้าอาจารย์ตลอดเวลาที่เขา
พูดกับอาจารย์^๓ เขาจะต้องไม่เอ่ยชื่อของอาจารย์โดยขาดความเคารพ ไม่นินทาหรือ
ล้อเลียนท่าทาง คำพูด ตลอดจนลักษณะอุปนิสัยของอาจารย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง^๔ ถ้า
เขาได้ยินการนินทาอาจารย์ไม่ว่าที่ใด เขาก็จะต้องยกมือปิดหูไม่ฟังคำนินทาและหนีไป
ที่อื่นทันที^๕

^๑ Ibid. I. 2.6.13.

^๒ Ibid. I. 2.6.5.

M.S. II. 195.

pratisravanāsamhāse 'sayāno na samācāret /
nāsīno na ca bhujjāno na tiṣṭhanna parāṅmukhaḥ //

Vis. Dh. XXVIII. 18.

^๓ M.S. II. 199.

nodāharedasya nāma parokṣmāpi kevalam /
na caivāsyānukurvīta gatibhāṣitaveṣṭatam //

^๔ M.S. II. 200.

guroryatra parivādo nindā vāpi pravartate /
karnau tatra pidhātavyau gantavyam vā tato'nyataḥ //

นอกจากพรหมจารีจะต้องเป็นคนมีสัมมาคารวะ เชื่อฟังอาจารย์ของเขาแล้ว เขายังต้องปฏิบัติ เช่นนี้กับอาจารย์ของอาจารย์ ภรรยาของอาจารย์ และพรหมจารี ผู้อื่นที่มีความรู้ทางพระเวทมากกว่าเขา และเขาเป็นพรหมจารีก่อนเขา ตลอดจนผู้ที่ แนะนำสั่งสอนพระเวทให้แก่เขาแทนอาจารย์ แมว่าผู้นั้นจะมีอายุน้อยกว่าเขาก็ตาม^๑

นอกจากหน้าที่ดังกล่าวที่พรหมจารีต้องปฏิบัติแล้ว เขายังต้องปฏิบัติตนตามระเบียบวินัยที่กำหนดไว้อีกหลายประการ ประการที่สำคัญคือ เขาจะต้องไม่ยุ่งเกี่ยวในทางเพศกับหญิงใด ตลอดระยะเวลาการศึกษาของเขา^๒ และแม้กระทั่งจะมองดูหญิง เปลือยกายก็เป็นสิ่งที่ต้องห้าม^๓

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่พรหมจารีทุกคนต้องปฏิบัติอย่างยิ่งคือ ต้องควบคุมอารมณ์ขมิใจของตนให้บริสุทธิ์ ไม่โกรธ ไม่โลภอยากได้ของของผู้อื่น หรือนำของของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยไม่ได้รับอนุญาตและไม่ริษยาผู้ใด เป็นต้น ดังกล่าวไว้ใน

^๑M.S. II. 117, 150, 208.

bālah samājanmā vā sisyo vā yajñakarmani /
adhyāpayangurusuto guruvanmānamarhati // 208 //

Āp. Dh. I. 2.7.28 - 30.

^๒M.S. II. 179.

Āp. Dh. I. 1.2.26.

Vās. Dh. XX. 16.

Hir. GS. I. 2.8.13.

Pār. GS. II. 5.12.

^๓Āp. I. 2.7.3.

มนุสมฤติที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการข่มใจตนว่า

"... ผู้ที่ข่มใจของตนเองได้อย่างสมบูรณ์นั้น แม้ว่าเขาจะมีความรู้เพียง
บทสวด สāvitrī ก็ยิ่งดีกว่าผู้ที่รู้พระเวททั้งสาม แต่ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ กิน
อาหารทุกชนิดและชายของทุกอย่าง"^๑

นอกจากนี้พรหมจารีต้องมีความซื่อสัตย์ พுகความจริง ตลอดจนสงบเสงี่ยม
อ่อนน้อมถ่อมตน^๒ และรอบคอบ อีกทั้งต้องควบคุมคำพูดไม่นินทาวาร้ายใคร ไม่พูดหยาบ
ไม่ตำหนิผู้ใด ไม่ยกยอตนเอง ตลอดจนไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต^๓ ถึงตนเองจะเป็นอย่างไร

^๑M.S. II. 118.

sāvitrīmātrasāro'pi varam viprah suyantritah /

nāyantritastrivedo'pi sarvāsī sarvavikrayī //

Yāj. S. I. 104.

ānam pitrmanūsyebhyo deyamapyanvahaṃ jalam /

savādhyāyaṃ cānvahaṃ kuryanna pcedannamātmane //

^๒M.S. II. 120.

ūrdhvam prānā hyuktānti yūtaḥ sthavira āyati /

pranyuthānābhivādābhyāṃ punastānpratipadyate //

^๓M.S. II. 175, 179, 177.

Āp. Dh. I. 1.3.13, 17, 20 - 24; I. 2.7.24.

Gau. Dh. II. 8.

Beu. Dh. I. 2.3.20.

Vis. Dh. XXVIII. 11.

ก็ตาม ก็จะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดเนื้อร้อนใจจากทั้งคำพูดและการกระทำของตน ดังคำกล่าวในมนุสมฤติว่า "ถึงแม้จะเจ็บปวดสักปานใดก็ตาม ก็จงอย่าใช้คำพูดที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนไม่สบายใจ อย่าทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อนทั้งในความคิดและการกระทำเลย"^๑

นอกจากนี้แล้วพรหมจารีจะเล่นการพนันไม่ได้ ตลอดจนการแต่งตัวให้งามดูปลื้มโลมทวาร่างกายค่วยของหอม สวมพวงมาลัย เทียบงานมหรสพ ร้องรำทำเพลงต่าง ๆ ก็ไม่อาจจะกระทำได้ ทั้งให้เขาหลีกเลี่ยงการดื่มกินแค้น การสวมรองเท้า การบริโภคน้ำดื่ม^๒

^๑M.S. II. 161.

nārumtudah syādārto'pi na paradrihakarmadhīh /
yayāsyodvijate vācā nālokyām tāmudīrayet //

^๒M.S. II. 177, 178, 179.

dyūtam ca janavādam ca parivādam tathānṛtam /
strīṇām ca prekṣaṇālabhamupaghātam parasya ca // 179 //
abhyaṅgamñjanam cākṣnorupānacchatradhāraṇam /
kāmaṁ krodham ca lobham ca nartanam gītavādanam // 178 //

Yāj. S. I. 33.

madhumamsāñjanocchīsṭsuktastriprānihimsanam /
bhāskarāloganaślīlaparivādādi varjayet //

Bau. Dh. I. 2.3.24.

Āp. Dh. I. 1.2.25 - 27; I. 1.3.11 - 12.

Gau. Dh. II. 13, 17.

ถ้าจะกล่าวโดยย่อแล้ว ระเบียบวินัยของผู้ที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาพระเวทนั้น ตรงตามรูปศัพท์ที่เขาได้รับการขนานชื่อว่า "พรหมจารี" คือผู้มีการดำรงชีวิตเกี่ยวกับ ศาสนา และหรือผู้มีการดำรงชีวิตหรือมีความประพฤติเยี่ยงพรหม การปฏิบัติตนของพรหมจารีนั้นสำรวมและเคร่งครัด เปรียบเสมือนสามเณรหรือนวกะที่เคร่งวินัยในพระพุทธศาสนา^๑

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า การที่พรหมจารีหรือนักศึกษาอาศัยอยู่กับอาจารย์ ปฏิบัติตนตามหน้าที่และระเบียบวินัยต่าง ๆ ที่อาจารย์ทั้งหลายกำหนดขึ้นนั้น เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเองอย่างมาก และเป็นโอกาสอันดีที่เขาจะได้ศึกษาทั้งพระเวท ได้รับการอบรมทั้งศีลธรรม และจริยธรรม ตลอดจนได้ฝึกฝนตนให้มีความอดทน ฝึกตนให้ทำงานเป็น อันเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมก่อนที่จะออกไปเป็นหัวหน้าครอบครัว ดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป ตัวอย่างเช่นการยิงชีพของพรหมจารี ภัยการขออาหารจากคนทั่วไป ขอได้แล้วก็มิใช่เป็นของตน ต้องนำมามอบให้อาจารย์หมดทุกอย่าง และจะรับประทานได้ก็ต่อเมื่ออาจารย์อนุญาตแล้ว ก็เป็นการฝึกให้เขาเป็นผู้รู้จักให้เป็นผู้พอใจในสิ่งที่มีไม่โลก มีความอดทนในการรอคอย และอดทนไม่ปฏิเสธแม้ในสิ่งที่ตนไม่ชอบ เป็นต้น และแม้ในหน้าที่ที่พรหมจารีต้องดูแลช่วยเหลืออาจารย์บูชาบวงสรวงไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้านทุกเช้าเย็น ก็เป็นการฝึกให้เขากระทำพิธีบูชาบวงสรวงไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้านเป็นและอย่างถูกต้อง อันเป็นประโยชน์แก่เขาต่อไปในภายหน้า เพราะเมื่อเขาพ้นวัยพรหมจารีไปแล้วไม่นาน เขาก็จะแต่งงานเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเขาก็จะต้องทำพิธีบูชาบวงสรวงไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้านของเขาเอง เพราะด้วย

^๑ มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ, ศกุนตลา มัทนะพาธา ท้าวแสนปม ประมวลสุภาษิต. "ภาคผนวก" (กรุงเทพฯ : ศิลปายรรณาการ, ๒๕๐๘), หน้า ๑๘๒.

เหตุว่า ชาวอินเดียนโบราณนับถือและผูกพันกับไฟเป็นอย่างมากถึงขนาดยกย่องให้เป็นเทพผู้ยิ่งใหญ่องค์หนึ่งเรียกว่า "พระอัคนี" ทั้งนี้สันนิษฐานว่าคงเนื่องมาจากชาวอินเดียนโบราณ ก่อนที่จะมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอินเดียนั้น อพยพมาจากแถบหนาว ไฟจึงมีความสำคัญต่อชีวิตของเขามาก ไฟขับไล่ความหนาวเย็น ให้ความอบอุ่น ให้แสงสว่าง ให้ความปลอดภัย ขับไล่สัตว์ร้าย ตลอดจนให้คุณประโยชน์ทั้งหลายทั้งปวงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ไฟยังเป็นศูนย์กลางของศาสนิกกิจทั้งปวงของชาวอินเดียน^๑ และมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นผู้นำเครื่องบวงสรวงสังเวद्यสู่เทพเจ้าทั้งปวงบนสวรรค์ ดังนั้นชาวอินเดียนโบราณจึงนับถือไฟเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และยกย่องว่าเป็นนายของบ้าน (คฤหบดี)^๒ การยกย่องนับถือไฟนี้ฝังใจชาวอินเดียนสืบทอดกันมาช้านาน ดังนั้นทุกบ้านจึงมีไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้านมาตั้งแต่แต่งงาน ซึ่งหัวหน้าครอบครัวจะต้องทำพิธีบวงสรวงเป็นประจำ ดูแลมิให้ดับเลย หากมีอันดับไปก็ต้องกระทำพิธีจุดใหม่ และเมื่อตายไปแล้วร่างกายก็จะถูกเผาด้วยไฟศักดิ์สิทธิ์นี้^๓ จึงจำเป็นที่หัวหน้าครอบครัวทุกคนต้องเรียนรู้การดูแลบวงสรวงบูชาไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน ฉะนั้น การที่พรหมจารีมีหน้าที่ดูแลช่วยเหลืออาจารย์ของเขาบวงสรวงบูชาไฟศักดิ์สิทธิ์ประจำบ้าน จึงเป็นประโยชน์แก่ตัวเขามาก

^๑ Raj Bali Pandey, Hindu Samskaras. p. 138 f.

^๒ Arthur A. Macdonell, The History of Sanskrit Literature.

p. 180.

^๓ Shakuntala Rao Shastri, Women in the Vedic Age.

(Bombay : Bharatiya Vidya Bhavan, 1969), pp. 137 - 138, 178.

Sir Monier Monier Williams, Indian Wisdom. 2d ed.

(Varanasi : Chowkhamba Sanskrit Series Office, 1963), p. 196.

พิธีปลงความผิดของผู้ที่มีใจเข้าพิธีอุปัชฌาย์เมื่อถึงกำหนดอายุ

ในอินเดียนโบราณ ชายที่อยู่ในวรรณะสูงทั้งสาม คือ พราหมณ์ กษัตริย์ และ
 แพศย์ จะต้องเข้าพิธีอุปัชฌาย์เมื่อถึงกำหนดอายุ เพื่อศึกษาพระเวท และเตรียมตัวที่จะ
 ครองเรือน กำหนดชีวิตในสังคมต่อไปในภายหน้า ถ้าผู้ใดไม่เข้าพิธีอุปัชฌาย์เมื่อถึง
 กำหนดแล้ว ผู้นั้นจะถูกเรียกว่าเป็นปคิตสวาตริกะ (ปคิตสวาตริก) อันอาจแปลได้ว่า
 "ผู้ที่ขาดพิธีอุปัชฌาย์"^๑ หรือถูกเรียกว่า วราตยะ (วราตยะ) อันอาจแปลได้ว่า
 "ผู้ถูกขับออกจากวรรณะ"^๒ เขาจะเป็นผู้ที่มีความผิดหรือมีบาปติดตัวไม่มีสิทธิ์ที่จะเรียน
 พระเวท ไม่มีสิทธิ์ทำพิธีทางศาสนา จะเป็นผู้ที่สังคมรังเกียจ ไม่มีผู้ใดคบหาสมาคมด้วย
 หาผู้ที่จะแต่งงานด้วยก็ยาก การไม่ประกอบพิธีอุปัชฌาย์นี้มีผลไม่เพียงแต่เฉพาะตัว แต่จะ
 มีผลตกทอดไปถึงบุตรหลานที่เกิดมาในชั้นหลังด้วย ดังโคลงกล่าวแล้วข้างต้น^๓ แต่สังคม
 ก็มีโทษทัณฑ์เขาผู้กระทำผิดทั้งหลายนี้อย่างสิ้นเชิง ยังให้โอกาสแก่ผู้ที่สำนึกตนแก้ความ-
 ผิดได้โดยให้กระทำพิธีทรมานตนหรือบำเพ็ญตนตามระเบียบที่วางไว้ ก็จะปลงความผิด

^๑ Sir Monier Monier Williams, A Sanskrit English Dictionary. p. 521.

^๒ Ibid. p. 1043.

^๓ อุบตฺที่ ๒ หน้า ๑๔ - ๑๕.

หรือบายนี้ให้หมกไปก็ได้

สำหรับการทรมานตนเพื่อลดล้างความผิดนี้มีอยู่หลายแบบ เช่น แบบที่ใหญ่จะลดล้างความผิดทรมานตนในเรื่องอาหารเป็นเวลา ๑๒ วัน โดยแบ่งเป็น ๔ ช่วง ช่วงละ ๓ วัน ในช่วง ๓ วันแรก เขาต้องรับประทานอาหารเพียงมือเข่าเท่านั้น ต่อมา รับประทานเฉพาะมือเข่าอีกเป็นช่วงที่ ๒ สำหรับช่วงที่ ๓ เขาก็จะต้องรับประทานเฉพาะอาหารที่มีผู้ให้เขาโดยไม่ตองออกปากขอ ส่วนช่วง ๓ วันสุดท้าย เขาจะต้องไม่รับประทานอาหารใด ๆ เลย เมื่อเขาบำเพ็ญตนได้เคร่งครัด ครบกำหนด ๑๒ วันแล้ว เขาก็จะได้รับอนุญาตให้เข้าพิธีอุปนัยน์และเวียนพระเวทได้ โดยอาศัยอยู่กับอาจารย์

M.S. XI. 191.

yeṣām dvijānām sāvitrī nānūcyeta yathāvidhi /
tāṃścārayitvā trīṅkr̥cchrānyathāvidhyupanāyayet //

Yaj. S. I. 38.

ata ūrdhvām patantyeṭe sarvadharmavahiskṛtāḥ /
sāvitrīpatitā vrātyā vrātyastomādrte kratoh //

Āp. Dh. I. 1.1.28; I. 1.2.1 - 4.

Viṣ. Dh. LIV. 26.

Vas. Dh. XI. 76.

Pār. GS. III. 5.43.

เหมือนบุคคลปกติทั่วไป พิธีนี้เรียกว่า พิธีกฤจฺจร (กฤจฺจร)^๑ หรือพิธีปราชาปัตยะ (ปราชาปัตยะ)^๒

บางคัมภีร์กำหนดให้กระทำพิธี อุททาลกะพรต (อุททาลกัพรต)^๓ คือให้
 ทรมานคนควยการกำหนดอาหารเป็นเวลา ๔ เดือน ๓ วัน โดยให้รับประทานแต่
 ขาวว (berley) คุมและ ๆ (ขว วรตเตต) เป็นเวลา ๒ เดือน ต่อมาอีก
 ๑ เดือน ให้รับประทานแตนม (ปยาสา) เท่านั้น เมื่อครบกำหนดแล้วให้เปลี่ยนเป็น
 รับประทานนมเปรี้ยว (อมิกษ) เป็นเวลาครึ่งเดือน ต่อมาอีก ๔ วัน ให้รับประทาน
 แต่เนยใส (ฆฤต) จากนั้นให้รับประทานเฉพาะอาหารที่มีผู้ให้โดยไม่ต้องเอ่ยปากขอ
 เป็นเวลาอีก ๖ วัน ต่อมาอีก ๓ วัน ให้รับประทานแต่น้ำอย่างเคี้ยวเท่านั้น พิธีนี้สิ้นสุด
 ฝูงลงควยการอดอาหาร ไม่รับประทานอะไรเลยอีก ๑ วัน ๑ คืน เมื่อทรมานคนได้
 เสร็จครัดสมาธิแล้วครบกำหนดแล้ว ก็จะหมกขำ พ้นความผิด มีสิทธิ์เข้าพิธีอุปนัยน์
 เรียนพระเวทได้อย่างบุคคลทั่วไป^๔

^๑M.S. XI. 212.

gomūtram gomayam ksīram dadhi sarpiḥ kusodakam /
 ekarātropavāśca kṛcckram sām̐tapanam smrtam //

Yaj. II. 315.

gomūtram gomayam ksīram dadhi sarpiḥ kuśodakam /
 jagdhvā pare'hūnyupavasetkṛcchram sām̐tapanam caran //

^๒Viś. Dh. XLVI. 10.

^๓Vas. Dh. XI. 76.

^๔Vas. Dh. XI. 77.

คัมภีร์อาปัสตัมพ ธรรมศาสตร์ บรรยายพิธีลบล้างความผิดของผู้ไม่ทำพิธี
อุปนัยแตกต่างไปจากพิธีกฤจระ หรือพิธีปราชาปัตยะและพิธีอุททาลกะพรตผู้ที่
ทำพิธีลบล้างความผิดของคนจะตองปฏิบัติหน้า และระเบียบวินัยของพรหมจารีอย่างเคร่ง
ครัดเป็นเวลา ๒ เดือนเต็ม เมื่อครบกำหนดแล้วจึงจะเข้าพิธีอุปนัยได้ แต่แม่จะมี
สิทธิ์เข้าพิธีอุปนัยไถ่ก็ตาม เขาก็ยังไม่ได้รับอนุญาตให้เรียนพระเวท เขายังจะต้อง
อาบน้ำทุกวันมิได้เว้นเป็นเวลาอีก ๑ ปี^๒ เมื่อครบกำหนด ๑ ปีแล้ว จึงจะได้รับอนุญาต
ให้เรียนพระเวทได้ โดยอาศัยอยู่บนอาจารย์ของเขาอย่างปกติชนทั่วไป

คัมภีร์อาปัสตัมพ ธรรมศาสตร์ เป็นคัมภีร์ที่เคร่งครัดระเบียบวินัยมากคัมภีร์
หนึ่ง ได้บรรยายว่า ถ้าตระกูลใดมีผู้ไม่ทำพิธีอุปนัยถึงสามชั่วคน คือตั้งแต่ ทวด
(ปฺรปิตามท) ปู่ (ปิตามท) และพ่อ (ปิตา) แล้ว ผลบาปนั้นจะตกทอดถึงลูกหลานด้วย
ทำให้ลูกหลานเป็นผู้ที่สังกรรมังเกี่ยวไม่มีสิทธิ์ที่จะเข้าพิธีอุปนัยได้แม่จะต้องการก็ตาม

^๑Georg Bühler ผู้แปล Āpastamba Dharmasūtra ได้อธิบายว่า
ผู้กระทำพิธีทรมานตนเพื่อลบล้างความผิด ตองปฏิบัติหน้าที่และระเบียบวินัยของพรหมจารี
ทุกข้อ ยกเว้นไม่ต้องกระทำพิธีบวงสรวงสังเวทไฟศักดิ์สิทธิ์ ไม่ต้องรับใช้อาจารย์ และ
ไม่ต้องศึกษาพระเวท

Georg Bühler, Āpastamba's Aphorisms on the Sacred Law.

I. II of The Sacred Books of the East. Foot Note 28, p. 4.

^๒Haradatta ผู้เขียนอรรถกถาคัมภีร์ Āpastamba Dharmasūtra
ได้ชี้แจงว่า การอาบน้ำในพิธีลบล้างบาปนี้ จะตองอาบวันละ ๓ เวลา เช้า กลางวัน
และเย็น ในกรณีที่ผู้จะลบล้างบาปนี้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงเป็นปกติดี.

Ibid. Foot Note. 30 p. 4.

^๓Āp. Dh. I. 1.1.28 - 31.

เว้นไว้เสียแต่ว่าผู้เป็น ทวด ปู่ และ พ่อ จะทำพิธีลบล้างความผิดของคน พิธีลบล้างความผิดของปู่และพ่อนั้นแตกต่างไปจากของบุคคลอื่น คือ จะต้องเพิ่มเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของพรหมจารีเป็นเวลา ๑ ปี เมื่อครบกำหนด ๑ ปี ก็เข้าพิธีอุปนัยน์ หลังจากนั้นก็ต้องอาบนำพร้อม กับ สวคมนตรี เป็นประจำอีก ๑ ปี แล้วจึงจะเรียนพระเวทได้^๑

ส่วนทวดนั้น เนื่องจากสะสมความผิดไว้นานมากจึงมีโทษหนักกว่าผู้อื่น ทวดจะลบล้างความผิดนี้ได้ก็ต้องปฏิบัติหน้าที่ของพรหมจารีเป็นเวลา ๑๒ ปี เมื่อครบกำหนดก็อนุญาตให้เข้าพิธีอุปนัยน์ได้ หลังจากพิธีอุปนัยน์เสร็จสิ้นแล้วก็ต้องอาบนำทุกวันพร้อม สวคมนตรี เป็นประจำอีก ๑ ปี แล้วจึงหมกบาปหมกความผิด มีสิทธิ์เข้าเรียนพระเวทได้ แต่ทวดไม่ต้องเรียนพระเวทจนครบ เรียนแต่เพียงหน้าที่ของหัวหน้าครอบครัว และพิธีทางศาสนาที่หัวหน้าครอบครัวพึงปฏิบัติเท่านั้น แต่ก็ต้องอาศัยอยู่บ้านของอาจารย์ตามระเบียบ เหมือนพรหมจารีอื่น ๆ^๒

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ Ap. Dh. I. 1.1.32, 35; I. 1.2.1 - 4.

^๒ Ibid. I. 1.2.5 - 11.